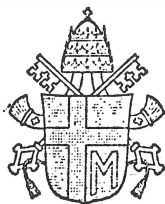

Katekese i vor tid

Catechesi Tradendae

Apostolsk skrivelse
fra
Pave Johannes Paul II

til biskopperne, præsterne og alle troende
i den katolske kirke

Udgivet af Ansgarstiftelsen
i kommission hos
Niels Steensens Forlag, København 1980

Pave Johannes Paul II's apostolske skrivelse

»Catechesi Tradendae« 1979

Oversat af Ruth Plum

Dansk udgave © Niels Steensens Forlag 1980

Herfølge Bogtrykkeri, 4681 Herfølge

ISBN 87-87275-26 0

INDLEDNING

Kristi sidste befaling

1. Kirken har altid betragtet katekesen som en meget vigtig opgave, for inden den opstandne Kristus vendte tilbage til sin Far, gav han apostlene en sidste befaling: at gøre alle folkeslag til hans disciple og lære dem at holde alt det, som han havde befalet.¹ Dermed betroede han dem sendelse og fuldmagt til at forkynde for mennesker, hvad de selv havde hørt, hvad de havde set med deres egne øjne, hvad de havde skuet, og hvad deres egne hænder havde følt på – om livets Ord.² Samtidigt betroede han dem sendelse og fuldmagt til med autoritet at forklare, hvad han selv havde lært dem, hans ord og gerninger, hans tegn og bud. For at de kunne udføre denne opgave, gav han dem Helligånden.

Snart kaldte man alt det for katekese, som kirken gør for at vinde disciple og hjælpe mennesker til troen på, at Jesus er Guds Søn, for at de, når de tror, har livet i hans navn;³ og endvidere at undervise og uddanne dem i dette liv og således opbygge Kristi legeme. Kirken har altid sat sine kræfter ind for denne sag.

Det lå Paul VI på hjerte

2. De sidste paver har givet katekesen en fremtrædende plads i deres pastorale omsorg. Min ærede forgænger Paul VI har ved sine handlinger, sin prædiken og sin normgivende tolkning af Det andet Vatikankoncil – som han betragtede som den moderne tids store katekismus – og ved hele sit liv på forbilledlig måde udført en tjeneste for kirkens katekese. 18. marts 1971 godkendte han »Almindeligt kateketisk Direktorium«, som kleruskongregationen havde udarbejdet. Dette direktorium er stadig det grundlæggende dokument for igangsætning og styring af den kateketiske fornyelse i hele kirken. Han grundlagde des-

uden i 1975 Det internationale råd for Katekesen. På fremragende vis har han defineret katekesens rolle og betydning i kirken liv og sendelse, da han 25. september 1971 talte til deltagerne i den Første internationale kongres for Katekese,⁴ og han vendte udtrykkeligt tilbage til dette emne i sin apostolske skrivelse *Evangelii Nuntiandi* – Evangeliets Forkyndelse.⁵ Det var hans ønske, at katekesen, specielt børne- og ungdomskatekesen, skulle være emnet for bispesynodens 4. generalforsamling,⁶ der fandt sted i oktober 1977, og som jeg selv havde den glæde at deltage i.

En resultatrig synode

3. Ved afslutningen af denne synode overgav fædrene paven en meget righoldig dokumentation. Den indeholder de forskellige bidrag, der blev fremlagt på møderne, desuden arbejdsgruppernes konklusioner, det budskab, som synodefædrene med hans godkendelse rettede til Guds folk,⁷ og især den imponerende række af »forslag«, hvor de har givet udtryk for deres syn på mange aspekter af katekesen i vore dage.

Denne synode arbejdede i en atmosfære, der i sjælden grad var præget af taknemlighed og håb. Den betragtede den katekistiske fornyelse som Helligåndens kostbare gave til vore dages kirke, en gave som de kristne menigheder overalt i verden og på alle planer svarer på med beundringsværdigt storsind og opfindsom begejstring. Den nødvendige bedømmelse kunne derfor bygge på en uhyre levende virkelighed og kunne regne med en stor åbenhed hos Guds folk for Herrens nåde og læreembedets anvisninger.

Hensigten med denne skrivelse

4. I den samme stemning af tro og håb retter jeg i dag denne apostolske skrivelse til jer, ærværdige brødre og kære sønner og døtre. Emnet er uhyre vidtspændende, og skrivelsen vil kun

komme ind på enkelte særligt aktuelle og afgørende aspekter for at bekræfte synodens lykkelige resultater. Den griber i det væsentlige tilbage til de overvejelser, som pave Paul VI allerede havde under forberedelse, og hvor han i høj grad benyttede de dokumenter, som synoden havde efterladt. Pave Johannes Paul I, hvis iver og begejstring som kateket har fyldt os alle med beundring, havde overtaget disse udkast og var i begreb med at offentliggøre dem, da Gud pludselig kaldte ham til sig. Han har vist os alle et godt eksempel på en katekese, der både var folkelig og samtidigt koncentreret om det allermest væsentlige, en katekese med enkle ord og handlinger, der kunne give genlyd i alles hjerter. Jeg tager altså arven op efter disse to paver for at opfylde biskoppernes ønske, som det udtrykkeligt blev udtalt ved afslutningen af synodens 4. generalforsamling, og som pave Paul VI hilste velkommen i sin afslutningstale.⁸

Jeg gør det også for at opfylde en af mit apostolske embedes vigtigste pligter. Katekesen var allerede i min tjeneste som præst og som biskop noget, der lå mig stærkt på sinde.

Det er mit inderligste ønske, at denne apostolske skrivelse, som jeg retter til hele kirken, må forøge troens og det kristne livs styrke og give ny kraft til de initiativer, der allerede er igang, stimulere kreativiteten – naturligvis med den nødvendige agtpågivenhed – og bidrage til at udbrede glæden i menighederne ved at få lov til at bringe Kristi mysterium til verden.

KRISTUS ER VOR ENESTE LÆRER

I levende forbindelse med Kristus

5. Bispesynodens fjerde generalforsamling betonedede tit, at Kristus må stå i centrum i enhver ægte katekese. Vi kan benytte denne udtalelse i to betydninger, der hverken modsiger eller udelukker hinanden, men betinger og supplerer hinanden.

Man vil hermed først og fremmest understrege, at det helt afgørende, som vi finder i katekesens centrum, er en person, nemlig Jesus fra Nazaret, Faderens enbårne Søn, fuld af nåde og sandhed,⁹ som led og døde for os, og som nu, som den opstandne, altid lever med os. Jesus er »vejen og sandheden og livet«,¹⁰ og det kristne liv består i at følge Kristus; det er en »Kristi efterfølgelse«.

Det væsentligste og det vigtigste indhold af katekesen er, for at bruge et udtryk som både Paulus og moderne teologer holder af at benytte, »Kristi mysterium«. At katekisere er på sin vis at få et menneske til at studere dette mysterium i alle dets dimensioner: »oplyse (alle) om, hvorledes den frelsesplan er blevet til virkelighed . . . og sammen med alle de hellige at kunne fatte hvor stor bredden og længden og højden og dybden er, og kende Kristi kærlighed, som overgår al erkendelse . . . (og) fyldes med hele Guds fylde«. ¹¹ Det drejer sig altså om i Kristi person at påvise hele Guds frelsesplan, der opfyldes i den. Det vil sige: prøve på at forstå betydningen af Kristi gerninger og ord og af de tegn, han udførte; for de rummer og åbenbarer på en og samme tid hans mysterium. Derfor er det katekesens endelige mål at bringe mennesker ikke blot i kontakt, men i virkeligt fællesskab, i livssamfund, med Jesus Kristus. Kun han kan føre os til Faderens kærlighed i Helligånden og give os del i den hellige Treenigheds liv.

Videregive Kristi lære

6. At det er Kristus, der står i centrum af katekesen, betyder imidlertid også, at man ikke videregiver sin egen eller en anden mesters lære, men Jesu Kristi lære, den sandhed, som han meddeler eller rettere sagt: den Sandhed, som han er.¹² Vi må altså holde fast ved, at i katekesen er det Kristus, Guds menneskevordne Ord og Søn, der er lærens indhold – og alt andet læres med henblik på ham. Og det er Kristus alene, der er lærer, og alle vi andre er det kun i samme grad, som vi videregiver Jesu ord og således gør det muligt for ham at lære med vore læber. Ligegyldigt hvilken grad af ansvar, vi som kateketer har i kirken, må vi derfor altid bestræbe os på at Jesu lære og liv kommer frem gennem vor undervisning og adfærd. Vi må aldrig prøve på at få eleven til med sit hjertes og sin forstands opmærksomhed at fæstne sig ved vor egen person. Især må vi ikke fremføre vore egne meninger og vurderinger, som om de var udtryk for Kristi lære og det, han lærer os ved sit liv. Enhver kateket må på sig selv kunne anvende Jesu hemmelighedsfulde ord: »Min lære er ikke min egen, men hans, som sendte mig.«¹³ Således gjorde også Paulus, da han behandlede et spørgsmål af største vigtighed: »Fra Herren har jeg modtaget, hvad jeg også har overleveret jer.«¹⁴ Hvor må en kateket dog til stadighed beskæftige sig med Guds ord, som kirkens læreembede overleverer! Hvilket inderligt forhold til Kristus og til Faderen, hvilket bønsliv og hvilken uselvskhed må en kateket ikke have for at kunne sige: »Min lære er ikke min«!

Kristus som lærer

7. Denne lære er ikke en konstruktion af abstrakte sandheder; den er derimod en videregivelse af Guds levende mysterium. Han, som vi i evangeliet møder som lærer, står højt over alle andre »mestre« i Israel, og hans lære i sig selv overgår også langt deres, for der er en enestående enhed mellem det, han si-

ger, og det, han gør og er. Alligevel står det fast, at evangeliet helt klart beretter om øjeblikke, hvor Jesus »lærer«. »Hvad Jesus gjorde og lærte«:¹⁵ i disse ord i begyndelsen af Apostlenes Gerninger sammenholder og adskiller Lukas på en og samme tid to poler inden for Kristi sendelse.

Jesus lærte. Det er, hvad han siger om sig selv: »Dag efter dag sad jeg i Helligdommen og lærte«.¹⁶ Evangelisterne iagttagere det med undren og er overraskede over at se ham lære altid og overalt og på en måde og med en myndighed, man ikke før havde kendt: »Atter samler der sig skarer om ham; og han lærte dem igen, som han plejede«;¹⁷ »og folk blev slået af forundring over hans lære; thi han lærte dem som en, der har myndighed«.¹⁸ Også hans fjender konstaterer for at kunne anklage og dømme ham derfor: »Han ophidser folket med det, han lærer i hele Jødeland, lige fra Galilæa, hvor han begyndte, og hertil«.¹⁹

Den eneste »mester«

8. Den, der lærer således har en særlig ret til titlen »mester«. Hvor ofte bliver han ikke i hele Det nye Testamente og især i evangelierne kaldt »mester«!²⁰ Især de tolv, de øvrige disciple og tilhørerskarerne kalder ham »mester«, fulde af beundring, tillid og kærlighed.²¹ Heller ikke farisæerne, saddukæerne, de lovkyndige og jøderne i almindelighed frakender ham denne titel: »Mester! vi vil gerne se dig gøre et tegn«.²² »Mester! hvad skal jeg gøre, for at jeg kan arve evigt liv?«²³ Men først og fremmest kalder Jesus sig selv for »mester«, og det endda i særligt højtidelige og betydningsfulde øjeblikke: »I kalder mig mester og Herre, og I har ret, thi jeg er det«,²⁴ og han fremhæver desuden det særlige, det enestående ved sin væren-mester: »Kun én er jeres mester«:²⁵ Kristus. Man kan forstå, at i løbet af to årtusinder har alle slags mennesker af enhver race og nation på alle jordens sprog med ærbødighed givet ham denne titel, idet de

hver på deres måde har gentaget Nikodemus' ord: »Vi ved, at du er en lærer, som er kommen fra Gud«. ²⁶

Dette billede af Kristus som lærer er på én gang så ophøjet og fortroligt, så overvældende og opmuntrende og derfor så gripende, så allerede evangelisterne har tegnet det med deres pen, og billedkunsten siden kristendommens første dage ²⁷ gang på gang har fremstillet det. Også jeg vil gerne ved begyndelsen af disse overvejelser over katekesen i den moderne verden fremhæve det.

Hele hans liv er lære

9. Herved er jeg mig bevidst, at Kristi ophøjede stilling som mester, hans læres enestående indre sammenhæng og overbevisende kraft, kun kan forklares ved, at hans ord, hans lignelser og hans argumenter aldrig lader sig skille fra hans liv og hans person. I denne forstand var hele Jesu liv en fortsat lære: hans øjeblikke af tavshed, han undere, hans gerninger, hans bøn, hans kærlighed til mennesker, hans forkærlighed for de små og de fattige, hans accepteren af det totale offer på korset for verdens forløsning og hans opstandelse. Alt dette gør hans ord til virkelighed og sandhed og fuldender åbenbaringen. Derfor er krucifikset for kristne det mest ophøjede og mest populære billede af den lærende Kristus.

Disse overvejelser, der er en fortsættelse af kirkens store traditioner, skal styrke vor begejstring for Kristus, for den mester, der åbenbarer mennesket, hvem Gud er, og også hvem mennesket er; for den mester, der redder, helliggør og fører, der lever, taler, rusker op og bevæger, tilretteviser, dømmer og tilgiver, der dag for dag går vejen sammen med os gennem historien, for den mester, der kommer og vil komme i herlighed.

Kun i inderligt fællesskab med ham kan kateketerne finde lys og kraft til en ægte og ønskelig fornyelse af katekesen.

EN ERFARING SÅ GAMMEL SOM KIRKEN

Apostlenes sendelse

10. Billedet af den lærende Kristus var præget i de tolv og de første disciples sind, og befalingen: »Gå hen og gør alle folkeslagene til mine disciple«²⁸ prægede hele deres liv. Johannes vidner derom i sit evangelium, når han gennem Jesu ord siger: »Jeg kalder jer ikke længere tjenere; thi tjeneren ved ikke besked med, hvad hans herre gør; men jer har jeg kaldt venner; thi alt det, jeg har hørt af min Far, har jeg kundgjort jer«.²⁹ Det var ikke dem, der havde besluttet sig til at følge Jesus, men Jesus havde selv udvalgt dem, havde beholdt dem hos sig allerede før sin død og opstandelse og undervist dem, for at de skulle gå hen og bære frugt, og det en varig frugt.³⁰ Derfor betror han dem efter opstandelsen også den opgave at vinde ham disciple fra alle folkeslag.

Hele bogen om apostlenes gerninger vidner om, at disciplene forblev tro mod deres kald og den opgave, de havde fået. Den første kristne menigheds medlemmer »holdt fast ved apostlenes lære og ved fællesskabet, ved brødsbrydelsen og bønnerne«.³¹ Man står allerede her over for billedet af en kirke, der dannes gennem apostlenes lære og stadigt næres af Herrens ord, fejrer dette i det eukaristiske offer og vidner om det for verden ved at øve kærlighed.

Da modstanderne tog forargelse af apostlenes virken, var det, fordi »de tog dem det ilde op, at de lærte folket«.³² Derfor forbød de dem aldeles at tale eller lære i Jesu navn.³³ Vi ved imidlertid, at apostlene netop på dette punkt regnede det for vigtigere at adlyde Gud end mennesker.³⁴

Katekesen på apostlenes tid

11. Apostlene tøvede ikke med at dele tjenesten i apostolatet med andre.³⁵ De videregav læreopgaven til deres efterfølgere. De gav også opgaven videre til diakonerne, og det straks fra den første begyndelse: »Stefanus, der var fuld af nåde og kraft«, blev drevet dertil af Visdommens Ånd, ved med at lære.³⁶ Apostlene drager »mange andre« disciple til, for at de i fællesskab kan udføre opgaven med at lære;³⁷ og selv jævne kristne, som en forfølgelse havde spredt, »drog omkring og forkyndte evangeliets ord«.³⁸ Apostlen Paulus er en enestående herold for denne forkyndelse, fra Antiokia til Rom, hvor det sidste billede Apostlenes Gerninger viser os af ham, forestiller et menneske, der »lærte dem om Herren Jesus med al frimodighed«.³⁹ Hans talrige breve supplerer og uddyber denne forkyndelse. Peters, Johannes', Jakobs og Judas' breve er ligeledes vidnesbyrd om katekesen på apostlenes tid.

Evangelierne, der inden de blev nedskrevet, var udtryk for en i de kristne menigheder mundtligt overleveret lære, har mere eller mindre tydeligt en kateketisk struktur. Har man ikke kaldt Matæus' beretning for kateketernes evangelium, og Markus' for katekumenernes evangelium?

Kirkefædrene

12. Kirken fortsætter apostlenes og deres første medarbejders læreopgave. Da den dag for dag gør sig til Herrens discipel, kaldes den med rette for »Moder og Lærer«.⁴⁰ Fra Klemens af Rom til Origenes⁴¹ oplever den efter-apostolske tidsalder tilblivelsen af betydelige værker. Her kan vi konstatere en interessant kendsgerning: biskopper og hyrder – og netop de mest ansete iblandt dem; især i det 3. og 4. århundrede – betragter det som en vigtig del af deres biskoppelige tjeneste at give kateketiske belæringer og skrive bøger derom. Det er Kyrillos af Jerusalems og Johannes

Krysostomos', Ambrosius' og Augustins tidsalder, den tid, hvor vi fra så mange kirkefædres pen ser der fremstå værker, der stadig tjener os som forbilleder.

Det er ikke muligt her – selv ganske kortfattet – at skildre den katekese, der bidrog til kirkens udbredelse og fremgang i historiens forskellige perioder, i alle verdensdele og under de mest forskellige sociale og kulturelle forhold. Det har bestemt aldrig manglet på vanskeligheder. Men Herrens ord har haft fremgang gennem århundrederne. Det har, som Paulus siger, haft frit løb og er kommet til ære.⁴²

Konciler og arbejdet i missionen

13. Det kateketiske arbejde får altid ny kraft fra koncilerne. Tridentinerkonciliet er et bemærkelsesværdigt eksempel herpå: det har i sine konstitutioner og dekreter indrømmet katekesen førstepladsen. Det har givet impulsen til den Romerske Katekismus, der også bærer koncilets navn. Det er et førsteklases værk, der giver en sammenfatning af den kristne lære og den overlevede teologi til brug for præsterne. Det førte til en forbavsende organisation af katekesen i kirken. Det ruskede op i præsterne, så de fik øje for deres forpligtelse til at give kateketisk undervisning. Takket være det arbejde, der blev udført af hellige teologer som Karl Borromæus, Robert Bellarmin og Peter Canisius blev der udgivet katekismer, der var virkeligt forbilledlige for deres tid. Gid dog Det andet Vatikankoncil i vore dage må bevirke en lignende begejstring og en lignende aktivitet!

Missionerne er også områder, hvor en god katekese er påkrævet. Således har Guds folk gennem snart to årtusinder opdraget sig selv i troen og derved anvendt metoder, der var tilpasset de troendes forskellige betingelser og de mangfoldige kirkelige forhold.

Katekesen er nær forbundet med hele kirkens liv. Det er ikke kun kirkens geografiske udbredelse og dens talmæssige vækst,

men også – og endnu mere – dens indre vækst og dens overensstemmelse med Guds frelsesplan, der i væsentlig grad afhænger af katekesen. Blandt de erfaringer, vi har kunnet drage ud fra kirkehistorien, og som er nævnt her, er der nogle punkter – blandt mange andre – der specielt skal nævnes.

Katekesen som kirkens ret og pligt

14. Det er klart, at kirken altid har betragtet katekesen som en hellig pligt og umistelig ret. For det første er den en pligt som følge af Herrens befaling, og den påhviler især dem, der i den nye pagt er kaldet til hyrdeembedet. For det andet kan man også tale om en ret. Teologisk set har enhver døbt – netop på grund af sin dåb – en ret til fra kirken at modtage en undervisning og opdragelse, der gør det muligt for ham eller hende at leve et ægte kristent liv. Set ud fra menneskerettighedernes synspunkt har ethvert menneske ret til at søge den religiøse sandhed og holde fast ved denne sandhed, d.v.s. »alle skal være fri for tvang både fra enkeltmenneskers, sociale gruppers og en hvilken som helst menneskelig magts side, således at ingen på det religiøse område tvinges til at handle mod sin samvittighed – eller hindres i at gøre noget, som samvittigheden tilsiger«. ⁴³

Derfor må den kateketiske undervisning kunne finde sted under gunstige betingelser både med hensyn til tid og sted, og den må have adgang både til massemedierne og til velegnede hjælpemidler, ligesom hverken forældre, elever eller kateketer må udsættes for diskriminering. Nu til dags anerkendes denne ret naturligtvis mere og mere – i det mindste hvad grundprincipperne angår. Herom vidner internationale erklæringer og konventioner, hvori man deres begrænsninger til trods kan erkende, hvad de fleste mennesker i dag kræver i deres samvittighed. ⁴⁴ Ganske vist krænker mange stater denne ret, så at det at give religionsundervisning, lade den give eller modtage den kan blive til en strafbar handling. Derfor hæver jeg – sammen med synodefæd-

rene – med eftertryk min stemme imod enhver diskriminering på katekesens område. Samtidigt retter jeg på ny en indtrængende opfordring til alle ansvarlige om, at sådanne indskrænkninger af menneskets frihed i almindelighed og af religionsfriheden i særdeleshed ophæves helt.

Denne opgaves forrang

15. Det andet punkt jeg vil komme ind på, drejer sig om katekesens plads i kirkens pastorale planer. Jo mere kirken såvel på lokalt som på verdensplan prioriterer katekesen frem for andre aktiviteter og foretagender, hvis resultater måske ville være mere iøjnefaldende, desto mere styrker den gennem katekesen sit indre liv som et samfund af troende og sin missionerende virksomhed udadtil. Ved afslutningen af dette 20. århundrede kræver Gud og begivenheder, der også er udtryk for hans kald, at kirken viser fornyet tillid til katekesen som en primær opgave i dens sendelse. Den er kaldet til at stille sine bedste ressourcer – både hvad mennesker og energi angår – i katekesens tjeneste og uden at vige tilbage for arbejde, anstrengelser og økonomiske ofre for at organisere den bedre og uddanne kvalificeret personale dertil. Det drejer sig i den forbindelse ikke kun om den rent menneskelige planlægning, men om trosholdningen. Og troen står altid i forbindelse med Guds troskab, der aldrig svigter.

Fælles og specielt ansvar

16. Et tredje punkt: Katekesen har altid været og vil altid forblive en opgave, som hele kirken må føle ansvar for og være parat til. Men dens medlemmer har – alt efter deres personlige sendelse – forskelligt ansvar derfor. Overhyrderne har i kraft af deres embede på forskellige planer det højeste ansvar for at fremme, lede og koordinere katekesen. Paven for sin part er sig levende bevidst, at han har det højeste ansvar på dette område. Dette giver ham anledning til pastoral bekymring, men frem for

alt er det ham dog en kilde til glæde og håb. Præster og ordensfolk har her et ganske særligt arbejdsområde, hvor de kan øve deres apostolat. Forældrene har på et andet plan et helt specielt ansvar. Også lærerne, kirkens forskellige medarbejdere, kateketerne og inden for deres område de fagfolk, der beskæftiger sig med massemedierne, har alle i forskellig grad et meget præcist ansvar for udviklingen af de troendes samvittighed, der er vigtig for kirkens liv, og som også påvirker samfundets liv. En af de værdifuldste frugter af synodens generalforsamling, der helt helligede sig katekesen, ville være, hvis den kunne vække en levende og handledygtig bevidsthed om dette forskellige, men dog fælles ansvar i hele kirken og inden for alle dens områder.

En stadig og afbalanceret fornyelse

17. Endelig har katekesen brug for stadig at blive fornyet med hensyn til en udvidelse af dens begreber, dens metoder, dens søgen efter et passende sprog og anvendelse af nye hjælpemidler til at videregive budskabet. Denne fornyelse er ikke altid lige værdifuld, og synodefædrene har realistisk konstateret, at trods alle utvivlsomme fremskridt inden for det kateketiske arbejde og trods lovende initiativer, er det dog begrænset eller ligefrem »mangelfuldt«, hvad der hidtil er opnået i den retning.⁴⁵ Disse begrænsninger er særligt alvorlige, når de udgør en fare for indholdets integritet. »Budskabet til Guds folk« har derfor klart betonet, at for katekesen er »en rutinemæssig gentagelse, der afviser enhver ændring, lige så farlig som uoverlagte improvisationer, der behandler problemerne for letfærdigt«.⁴⁶ Konservatisme fører til stilstand, til sløvhed og til sidst til en lammelse af katekesen. Men uoverlagte improvisationer forvirrer eleverne, og hvis det drejer sig om børn, også deres forældre; de fører også til alle mulige udartninger, til brud på og måske til hel ødelæg-

gelse af enheden. Det er vigtigt, at kirken også i dag – ligesom den har gjort det i andre perioder af sin historie – viser evangelisk visdom, mod og trofasthed i sin søgen efter og anvendelse af nye metoder og nye perspektiver for den kateketiske undervisning.

III

KATEKESEN INDEN FOR KIRKENS PASTORALE OG MISSIONERENDE VIRKSOMHED

Katekesen er en etape i evangeliseringen

18. Katekesen må ikke adskilles fra kirkens pastorale og missionerende virksomhed som helhed. Alligevel har den sin særlige placering, hvad bispesynodens 4. generalforsamling har drøftet meget både under det forberedende arbejde og under selve mødet. Spørgsmålet har også offentlig interesse både inden for og uden for kirken.

Dette er ikke stedet til at give en strengt teoretisk definition af katekesen. Desuden er dette gjort tydeligt nok i »Det almindelige kateketiske Directorium«. ⁴⁷ Det må blive specialisternes sag at forklare og beskrive katekesens begreber og sammenhænge.

Fordi der i praksis har vist sig usikkerhed på nogle områder, vil jeg dog minde om enkelte synspunkter, der for øvrigt allerede er klart fremstillet i kirkens dokumenter. Det er nødvendigt for en nøjagtig forståelse af katekesen, uden hvilken der er fare for, at man ikke får fat på hele dens betydning og rækkevidde.

I det store og hele kan man gå ud fra, at katekesen er en trosoplæring af børn, unge og voksne. Denne oplæring indbefatter først og fremmest en fremstilling af den kristne lære, hvorved man i almindelighed går frem organisk og systematisk, for derved at føre eleverne ind i det fulde kristne liv. Derfor hænger katekesen – uden formelt at falde sammen dermed – sammen med en del af kirkens pastorale opgaver, som har et kateketisk aspekt eller enten forbereder katekesen eller er en følge af den. Det drejer sig om den første forkyndelse af evangeliet eller den missionerende prædiken af kerygma for at vække troen, om apologetik eller studiet af fornuftgrunde for troen, om erfaringer i

kristen livsførelse, om fejring af sakramenterne, om fuld deltagelse i det kirkelige fællesskab og om apostolsk og missionerende vidnesbyrd.

Vi må huske, at der hverken er nogen modsætning eller adskillelse mellem katekese og evangelisering, men de to ting er heller ikke simpelt hen identiske. Derimod er de nær forbundet, idet de gensidigt supplerer og fuldender hinanden.

Den apolstolske skrivelse *Evangelii Nuntiandi* af 8. december 1975 om evangeliseringen af den moderne verden har med rette betonet, at evangeliseringen, der har til formål at gøre det glade budskab tilgængeligt for hele menneskeheden, så den kan leve der ud fra, er en rig, kompleks og dynamisk virkelighed. Den består af væsentlige, indbyrdes forskellige elementer eller måske rettere sagt momenter, som man alle må have for øje på en og samme tid.⁴⁸ Katekesen er et af disse momenter – et meget vigtigt et – i hele evangeliseringsprocessen.

Katekese og den første forkyndelse af evangeliet

19. Til forskel fra den første forkyndelse af evangeliet, der har ført til omvendelse, er det karakteristisk for katekesen, at den har et dobbelt mål. Den skal føre til, at troen modnes, og den skal uddanne sande Kristi disciple ved at give dem en mere dybtgående og mere systematisk viden om vor Herre Jesu Kristi person og budskab.⁴⁹

I katekesen i praksis må den ideelle model dog tage hensyn til den kendsgerning, at den første evangelisering ofte endnu ikke har fundet sted. Et vist antal børn, der er døbt som spæde, kommer til religionsundervisning uden at have fået nogen som helst yderligere indføring i troen og uden nogen som helst udtrykkelig og personlig tilknytning til Jesus Kristus. De har kun den ved dåben og Helligåndens nærvær grundlagte evne til tro. Ofte har fordomme i et kun lidet kristent familiemiljø eller i en positivistisk rettet opdragelse ført til, at barnet har modvilje mod under-

visningen. Desuden må man også regne med ikke-døbte børn, hvis forældre først senere går med til en religiøs oplæring af deres børn. Af praktiske grunde vil disse børns vej gennem katekumenatet oftest foregå i forbindelse med den normale religionsundervisning. Der er også mange unge og halvvoksne, der nok er døbt, har fået en systematisk religionsundervisning og også har modtaget sakramenterne, men som endnu er i tvivl om, hvorvidt de bevidst vil leve hele deres liv med Kristus, hvis de da ikke ligefrem i deres personlige friheds navn ønsker at fritages for religionsundervisning. Heller ikke de voksne kan undgå at blive fristet til tvivl eller til at opgive troen, især hvis de er under påvirkning af et ikke-troende miljø. Det vil sige, at »katekesen« tit ikke kan nøjes med at undervise i troen og nære den, men også bestandigt må prøve på – med nådens hjælp – at vække den, at åbne hjerterne og omvende alle dem, der endnu befinder sig på troens tærskel, og forberede dem til helt og fuldt at sige »ja« til Jesus Kristus. Dette er til dels afgørende for katekesens tone, sprog og metode.

Katekesens specielle mål

20. Alligevel er det katekesens mål – med Guds hjælp – at udvikle en begyndende tro, at bringe det kristne liv hos troende i alle aldersklasser til fuld udfoldelse og dagligt nære det. Det drejer sig faktisk om på bevidsthedens plan og i den enkeltes liv at få det troens frø til at vokse, som Helligånden såede ved den første forkyndelse, og som blev endegyldigt indplantet ved dåben.

Katekesen tilstræber altså at udvikle forståelse af Kristi mysterium i lyset af Guds ord, så hele mennesket præges deraf. Den kristne, der ved nådens indvirken er forvandlet til en ny skabning, giver sig således til at efterfølge Kristus og lærer i kirken bedre og bedre at tænke som han, at dømme som han, at handle i overensstemmelse med hans bud og at håbe, som han indbyder os til.

Sagt mere præcist: i hele evangeliseringsprocessen er det katekesens mål at være den etape, hvor undervisningen og modningen sker, den tid, hvor den kristne, der allerede i troen har antaget Jesus Kristus som sin eneste herre, og ved en oprigtig omvendelse har givet sig helt til ham, nu søger at lære denne Kristus, som han eller hun helt har betroet sig til, bedre at kende: forstå hans »mysterium« og Guds rige, som han forkynder, fatte hans glade budskabs krav og forjættelser, og de veje, som han har anvist alle, der vil følge ham.

Når det er sandt, at det at være kristen betyder at sige »ja« til Jesus, så vil jeg også minde om, at dette »ja« består af to trin: det består for det første i at udlevere sig til Guds ord og stole helt på det; i det næste skridt drejer det sig så om at stræbe efter bedre og bedre at forstå dette ords dybe betydning.

Nødvendigheden af en systematisk katekese

21. I sin tale ved afslutningen af synodens 4. generalforsamling glædede pave Paul VI sig over at høre, »at alle havde understreget den absolutte nødvendighed af en systematisk og konsekvent katekese, for en sådan fordybelse i kristendommens mysterium adskiller principielt katekesen fra alle andre former for forkyndelsen af Guds ord«. ⁵⁰

I betragtning af de praktiske vanskeligheder skal der her gøres opmærksom på enkelte særlige kendetegn for denne undervisning:

– det skal være en systematisk undervisning, der ikke er improviseret, men foregår efter en plan, sådan at et bestemt mål kan nås;

– det drejer sig om en undervisning, der behandler det væsentlige uden at ville behandle alle foreliggende spørgsmål eller blive til teologisk forskning eller videnskabelig eksegese;

– det skal alligevel være en fuldstændig undervisning, der ikke bliver stående ved den første forkyndelse af det kristne mysterium, som det findes i kerygma;

– det skal være en fuldstændig indføring i kristendommen, åben for alle områder af det kristne liv.

Uden at glemme katekesens interesse for de talrige chancer i forbindelse med det personlige, familiemæssige, sociale og kirkelige liv, som man bør udnytte – jeg vender tilbage dertil i kapitel VI – vil jeg dog understrege nødvendigheden af en organisk sammenhængende og systematisk religionsundervisning. Fra forskellig side er man nemlig tilbøjelig til at undervurdere vigtigheden heraf.

Katekese og livserfaring

22. Det er uden mening at spille ortopraksi og ortodoksi ud mod hinanden. Kristendommen består af begge dele, og de lader sig ikke skille. Faste og velgennemtænkte overbevisninger fører til modig og retskaffen handlen. Bestræbelsen for at opdrage de troende, så de lever som Kristi disciple i vore dage, kræver en dybere forståelse af Kristi mysterium i frelseshistorien og gør den samtidigt lettere.

Det er lige så meningsløst at gå ind for, at man skal give afkald på et alvorligt studium af Kristi budskab til fordel for en metode, der koncentrerer sig om de erfaringer, man får i livet. »Ingen kan på basis af alene sin egen erfaring nå til den hele sandhed, d.v.s. uden en passende forklaring af Kristi budskab, han, der er »vejen og sandheden og livet« (Joh. 14,6)«. ⁵¹

Man skal heller ikke stille en katekese, der tager sit udgangspunkt i livet, op mod en traditionel, læremæssig og systematisk katekese. ⁵² Ægte katekese er altid velordnet og systematisk indføring i den åbenbaring, som Gud har givet mennesket af sig selv i Jesus Kristus, en åbenbaring, der er bevaret dybt i kirkens bevidsthed og i Bibelen, og som stadigt skal gives videre fra ge-

neration til generation i en levende og aktiv »traditio«. Den åbenbaring er imidlertid ikke isoleret fra livet eller blot kunstigt anbragt ved siden af det. Den beskæftiger sig jo med livets sidste mening og oplyser det fuldstændigt med evangeliets lys for at inspirere det eller sætte spørgsmålstejn ved det. Derfor kan vi anvende det på kateketerne, som Det andet Vatikankoncil på særlig vis siger om præsterne, idet det kalder dem »opdragere til troen«. ⁵³

Katekese og sakramenter

23. Katekesen er i selve sit væsen knyttet til hele den liturgiske og sakramentale handlen, thi netop i sakramenterne, og især i eukaristien, virker Jesus Kristus fuldt og helt for at forvandle menneskene.

I urkirken var katekumenatet og forberedelsen til dåb og eukaristi det samme. Selv om kirken på dette område har ændret sin praksis i de lande, der længe har været kristne, er katekumenatet dog aldrig blevet afskaffet; tværtimod oplever det en fornyelse i disse lande. ⁵⁴ I de unge missionskirker praktiseres det endda i stort omfang. I hvert fald har katekesen altid relation til sakramenterne. For det første er forberedelsen til at modtage sakramenterne en meget vigtig form for katekese, og enhver katekese fører nødvendigvis hen til troens sakramente. For det andet har enhver ægte sakramentspraksis i sig selv et kateketisk aspekt. Med andre ord: det sakramentale liv bliver fattigt og bliver hurtigt til tomme ritualer, hvis det ikke bygger på en dyb forståelse af sakramenternes betydning. Til gengæld bliver katekesen til kun intellektuel viden, hvis den ikke får liv i en sakramental praksis.

Katekese og kirkeligt fællesskab

24. Katekesen står i nær forbindelse med kirkens og de i verden levende kristnes ansvarlige handlen. Den, der er parat til at efter-

følge Jesus Kristus i troen, og som prøver på at konsolidere troen gennem katekesen, må leve i fællesskab med dem, der har taget den samme beslutning. Katekesen risikerer at blive ufrugtbar, hvis ikke et fællesskab af troende mennesker, der lever et kristent liv, på et vist stadium af katekesen optager katekumenen i sin midte. Derfor har det kristne fællesskab på alle planer et dobbelt ansvar for katekesen: det har ansvar for, at dets medlemmer får en passende videreuddannelse, men det har også ansvar for, at de optages i et miljø, hvor de så meget som muligt kan leve det, de har lært.

Katekesen er også åben for missionens dynamik. Hvis katekesen er god, vil de kristne, der har modtaget den, være ivrige efter at vidne om deres tro, efter at give den videre til deres børn, efter at gøre andre bekendt med den og tjene det menneskelige samfund på alle måder.

Nødvendigheden af katekesen i videre forstand for troens modning og kraft

25. Således bliver altså det glade budskabs kerygma – den første forkyndelse, fuld af begejstring og varme, der en skønne dag har forvandlet et menneske og ført ham eller hende til den afgørelse at betro sig til Kristus i troen – mere og mere uddybet gennem katekesen, udviklet i de deraf følgende konsekvenser, forklaret i et sprog, der appellerer til forstanden og fører til et kristent liv i praksis, såvel i kirken som i verden. Alt dette er lige så evangelisk, som kerygma'et, selv om nogle siger, at ved katekesen udtørres og dræbes til sidst alt det levende, spontane og friske i kerygma'et, fordi katekesen for stærkt tager sigte på forstanden. De sandheder, der uddybes i katekesen, er jo de samme, der ramte menneskets hjerte første gang, han eller hun hørte dem. Når man lærer dem bedre at kende i katekesen, bliver de hverken blegere eller mattere, men tværtimod mere udfordrende og afgørende for ens liv.

I den opfattelse, som der her er gjort rede for, bevarer katekesen det udtalte pastorale perspektiv, som synoden tiltænkte den. Denne videre betydning af katekesen modsiger på ingen måde den snævrere betydning, der stadig er bibeholdt i de didaktiske fremstillinger, nemlig den simple undervisning ved hjælp af formler, der udtrykker troen. Katekese i den første betydning indbefatter og overgår samtidigt langt den anden.

Kort sagt er katekesen lige så vigtig for troens modning hos de kristne, som for deres vidnesbyrd i verden. Den vil føre de kristne til at være ét i troen på og erkendelsen af Guds Søn, til mands modenhed og det mål af vækst, da de kan rumme Kristi fylde.⁵⁵ Den vil endvidere gøre dem rede til forsvar over for enhver, der kræver regnskab af dem for det håb, som er i dem.⁵⁶

IV

KILDEN TIL DET GLADE BUDSKAB

Budskabets indhold

26. Da katekesen er en del eller et aspekt af evangeliseringen, kan dens indhold derfor heller ikke være noget andet end evangeliseringens i dens fulde betydning. Det er det samme budskab – det glade budskab om frelsen – der bestandigt høres på ny og tages i besiddelse af hjertet. I katekesen bliver dette budskab stadigt uddybet gennem overvejelse og systematisk studium, ved at man gør sig dets virkning i ens eget liv bevidst, og ved at det integreres organisk og harmonisk i den kristnes liv i samfundet og i verden.

Kilden

27. Katekesen øser altid sit indhold fra den levende kilde i Guds ord, som er givet os i traditionen og i Bibelen; thi »den hellige tradition og Den hellige Skrift udgør en fælles hellig skat, nemlig Guds ord, betroet til kirken«, som Det andet Vatikankoncil minder os om, idet det samtidigt udtrykker ønsket om, at »ordets tjeneste, og det vil sige den pastorale forkyndelse, katekesen og enhver kristendomsoplysning . . . henter sin sundhed og kraft i Skriftens ord«. ⁵⁷

At tale om traditionen og Bibelen som katekesens kilde vil sige at understrege, at katekesen må være præget og gennemtrængt af Bibelens og evangeliernes ånd og holdning ved stadig kontakt med teksterne. Men det minder os også om, at katekesen bliver rigere og mere effektiv, jo mere den læser disse tekster med kirkens forstand og hjerte og lader sig inspirere af kirkens to tusinde års refleksion og liv.

Kirkens undervisning, liturgi og liv udspringer af denne kilde og fører under ledelse af hyrderne – og især det lærerembede, som Herren har betroet dem, tilbage dertil.

Credo, et særligt vigtigt udtryk for læren

28. Et særligt vigtigt udtryk for den levende arv, der er betroet til hyrdernes varetægt, findes i *Credo* eller rettere sagt, i de trosbekendelser, der i vigtige momenter i kirkens historie har sammenfattet kirkens tro i en lykkelig syntese. I århundredernes løb var et vigtigt element af katekesen netop denne »traditio symboli« (eller videregivelsen af sammenfatningen af troen) fulgt op af en videregivelse af Herrens bøn. Denne udtrykksfulde ritus er i vore dage igen blevet indført i forbindelse med katekumenernes initiation.⁵⁸ Burde man ikke i højere grad benytte en, ganske vist tilpasset, form for at markere denne uhyre vigtige etape, hvori en ny Jesu Kristi discipel med fuld indsigt og beslutsomhed modtager den trosskat, som han eller hun fra nu af med stor alvor vil fordybe sig i?

Min forgænger Paul VI ville i sin trosbekendelse, som han offentliggjorde ved nitten hundrede års festen for Peters og Paulus' martyrium, sammenfatte de væsentlige elementer af den katolske tro, specielt dem, der volder vanskeligheder for mange mennesker, eller risikerer at blive glemt.⁵⁹ Den er en sikker rettesnor for katekesens indhold.

Elementer, der ikke må udelades

29. Samme pave minder i 3. kapitel af sin apostolske skrivelse *Evangelii Nuntiandi* om »det væsentlige indhold, den levende substans« i evangeliseringen.⁶⁰ For katekesen selv er det nødvendigt at holde sig såvel disse elementer for øje som også den syntese, de er del af.⁶¹

Jeg vil derfor her nøjes med at pege på to ting.⁶² Enhver kan f. eks. indse, hvor vigtigt det er at få barnet, den unge, den, der

vokser i troen, til at forstå, hvad »der kan erkendes om Gud«,⁶³ på en vis måde sige til dem: »Det, som I . . . dyrker uden at kende det, det forkynnder jeg jer«,⁶⁴ med få ord fortælle⁶⁵ dem om Guds Ords mysterium, det Ord, der blev menneske og udvirker menneskets frelse ved sit påskemysterium, d. v. s. ved sin død og sin opstandelse, men også ved sin prædiken, ved de tegn, han gjorde, og ved sakramenterne, hvor han stadig er nærværende midt iblandt os. Synodefædrene var virkelig inspirerede, da de krævede, at man skulle passe på ikke at reducere Kristus til kun at være et menneske og hans budskab til kun at have en jordisk dimension, men at man skal anerkende ham som Guds Søn, som den midler, der i Helligånden giver os adgang til Faderen.⁶⁶

Det er også vigtigt at fremstille hans nærværs ursakramente, kirkens mysterium, for forstandens og hjertets øjne og i troens klare lys. Denne kirke er et fællesskab af syndige mennesker, men de er samtidigt helliggjorte og udgør Guds familie, som er ført sammen af Herren under ledelse af dem, som Helligånden har indsat som tilsynsmænd for at vogte Guds kirke.⁶⁷

Det er vigtigt at forklare, at menneskehedens historie, præget som den er af nåde og synd, af storhed og elendighed, er blevet antaget af Gud i hans Søn Jesus Kristus »og allerede nu genspejler noget af den kommende verden«.⁶⁸

Endeligt er det også vigtigt klart at pege på de krav, der både indbefatter afsavn og glæde, og som følger af den tilstand, som Paulus kalder »et helt nyt liv«,⁶⁹ »en ny skabning«,⁷⁰ at være i Kristus⁷¹ eller »evigt liv i Kristus Jesus«,⁷² hvad der er det samme som livet i denne verden, men levet i overensstemmelse med saligprisningerne, et liv, der skal fortsættes i en ny form i det hinsidige.

Derfor er det så vigtigt, at der i katekesen tales om personlige moralske forpligtelser i overensstemmelse med evangeliet, om kristne holdninger – hvad enten de så er heroiske eller mere dagligdags – over for livet og verden. Det er det, vi kalder for

kristne eller evangeliske dyder. Derfor er det også ønskeligt, at katekesen i sin stræben efter at opdrage til tro ikke glemmer disse realiteter, men fremstiller dem rigtigt, som f. eks. menneskets indsats for sin egen totale befrielse,⁷³ søgen efter et mere solidarisk og broderligt samfund, kampen for retfærdigheden og opbygningen af freden.

Man skal imidlertid ikke tro, at disse dimensioner af katekesen er absolut nye. Allerede på kirkefædrenes tid har den hellige Ambrosius og den hellige Johannes Krysostomos – for blot at nævne dem – betonet de sociale konsekvenser af evangeliets krav. I vor egen tid regner den hellige Pius X udtrykkeligt undertrykkelse af de fattige og det at nægte arbejderne en retfærdig løn blandt de synder, der råber til Himlen.⁷⁴ Især siden rundskrivelsen *Rerum Novarum* er omsorgen for de sociale forhold et afgørende tema i pavers og biskoppers undervisning. Mange synodefædre har med rette krævet, at den rige arv i kirkens sociallære i en passende form får plads i den normale kateketiske undervisning af de troende.

Indholdets fuldstændighed

30. Hvad katekesens indhold angår, er der tre vigtige punkter, man må være særlig opmærksom på i vore dage.

Det første drejer sig om indholdets fuldstændighed. For at det skal være en fuldkommen offergave, når han eller hun frembærer sin tro som offer,⁷⁵ har enhver Kristi discipel ret til at høre »troens ord«,⁷⁶ uden at det er lemlæstet, forfalsket eller afkortet, men helt og fuldt, i al dets magt og kraft. Den, der på et eller andet punkt giver afkald på budskabets fuldstændighed, svækker på farlig vis selve katekesen og sætter de resultater på spil, som Kristus og kirkens fællesskab med rette kan forvente af den. Det er bestemt ikke tilfældigt, at Jesu sidste befaling i Mattæusevangeliet på dette område er meget kategorisk: »Mig er givet al magt . . . gå derfor hen og gør alle folkeslagene til

mine disciple . . . idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet . . . Jeg er med jer alle dage«. Hvis et menneske derfor allerede er klar over, at intet andet kan sammenlignes med et »at kende Kristus Jesus«,⁷⁷ som han eller hun har mødt i troen og måske har et endnu ubevidst ønske om at lære bedre at kende ved at blive undervist om Kristus og oplært i ham således som det er sandhed i Jesus,⁷⁸ så må man ikke under noget påskud nægte et sådant menneske nogen del af denne viden. Hvad ville det være for en katekese, der ikke mere ville give plads til temaer som menneskets skabelse og ursynden, til vor Guds frelsesplan og dens lange, kærlige forberedelse og virkeliggørelse, til Guds Søns menneskevordelse, til Maria – immaculata, Guds mor, bestandig jomfru, med legeme og sjæl optaget i den himmelske herlighed – og hendes plads i frelsesmysteriet, til det ondes mysterium, der er virksomt i vort liv,⁷⁹ til Guds kraft, der befrier os derfra, til nødvendigheden af bod og askese, til de sakramentale og liturgiske handlinger, til realpræsensen i den hellige eukaristi, til deltagelsen i det guddommelige liv her på jorden og i det hinsidige o. s. v.? Derfor har ingen sand kateket lov til efter eget forgodtbefindende at foretage en udvælgelse af den overleverede tro, af hvad der forekommer ham eller hende vigtigt eller mindre vigtigt, for at undervise i det første og springe det andet over.

Ved hjælp af egnede pædagogiske metoder

31. Det fører til det næste punkt. Det kan være, at metodiske og pædagogiske grunde i den nuværende kateketiske situation gør det tilrådeligt, at videregivelsen af katekesens indhold bør foregå på den ene og ikke på den anden måde. For øvrigt fritager fuldstændighed én jo ikke fra at stræbe efter ligevægt og fra at foretage en organisk, trinvis opbygning, hvorved man tilføjer de sandheder, der skal fremstilles, og de normer, der skal meddeles, og det kristne livs muligheder den rette vægt.

Det kan også være, at en bestemt sprogbrug er mere egnet til formidling af indholdet til en bestemt person eller gruppe af personer. Et sådant valg kan absolut være berettiget, når det ikke træffes ud fra subjektive teorier og fordomme eller er præget af en bestemt ideologi, men ud fra et ydmygt ønske om at lade det indhold, der skal forblive intakt, komme bedre til sin ret. Den metode og det sprogbrug, man anvender, skal være redskaber, der kan videregive alle – og ikke kun nogle af »det evige livs ord«⁸⁰ eller af livets veje.⁸¹

Katekesens økumeniske dimension

32. Den store bevægelse, sikkert inspireret af Jesu Ånd, der i nogle år har fået den katolske kirke til sammen med andre kirker eller kristne konfessioner at stræbe efter genoprettelse af den fuldkomne enhed, sådan som Herren har villet det, giver mig anledning til at tale om katekesens økumeniske dimension. Denne bevægelse nåede til sin fulde betydning på Det andet Vatikan-koncil⁸² og har efter koncilet bredt sig endnu mere og har konkretiseret sig i en række begivenheder og initiativer, som alle nu kender.

Katekesen må ikke se bort fra denne økumeniske dimension, for alle troende er kaldet til – alt efter evne og stilling i kirken – at deltage i denne bevægelse hen mod enheden.⁸³

Katekesen har en økumenisk dimension, når den, skønt den stadig lærer, at hele fylden af åbenbarede sandheder og de af Kristus indstiftede frelsesmidler findes i den katolske kirke,⁸⁴ så dog fremfører denne lære med oprigtig respekt – både i ord og gerning – over for de kirkelige samfund, der ikke lever i fuldstændigt fællesskab med vor kirke.

I denne sammenhæng er vigtigt at fremstille de andre kirker og kirkesamfund korrekt og loyalt, for Kristi Ånd vægrer sig ikke ved at bruge dem som frelsesmidler. Og det står fast, at af »de faktorer eller positive elementer, som tilsammen giver kirken

vækst og liv, findes mange og vigtige også uden for den katolske kirkes synlige grænser«. ⁸⁵ En sådan fremstilling vil hjælpe katolikkerne til en bedre forståelse af deres egen tro og til større kendskab til og respekt for de andre kristne brødre og søstre, så at deres fælles søgen efter vejen til fuld enhed i den hele sandhed bliver lettere. Det vil også kunne hjælpe ikke-katolikker til et bedre kendskab til og større respekt for den katolske kirke og dens overbevisning om at være det »almindelige frelsesmiddel«.

Katekesen har en økumenisk dimension, hvis den tillige vækker og nærer et ægte ønske om enhed. Dette vil endnu mere være tilfældet, hvis den inspirerer til ægte bestræbelser for i ydmyghed og vejledet af Ånden at rense sig for at bane vejen – ikke for en billig irenisme, der er kommet i stand ved udeladelse og eftergiveness på det læremæssige område – men for den fuldkomne enhed, når og som Herren vil den.

Endeligt har katekesen en økumenisk dimension, når den forsøger at forberede såvel katolske børn og unge som voksne til at leve i kontakt med ikke-katolikker og samtidig med, at de respekterer de andres tro, bevare deres katolske identitet.

Økumenisk samarbejde på det kateketiske område

33. Hvor flere konfessioner lever sammen side om side, kan biskopperne betragte det som hensigtsmæssigt – eller måske ligefrem nødvendigt – at gøre visse forsøg på et samarbejde på det kateketiske område mellem katolikker og andre kristne. Dette må naturligvis være som et supplement til den normale katekese, som katolikker i hvert fald skal modtage. Sådanne forsøg har et teologisk grundlag i de elementer, der er fælles for alle kristne. ⁸⁶ Imidlertid er katolikkerne og de andre kristnes fællesskab i troen ikke fuldstændigt og fuldkomment, i visse tilfælde er der endda dybtgående forskelle. Derfor er det økumeniske samarbejde ifølge sagens natur begrænset, og det må i hvert fald aldrig betyde en reduktion til mindste fællesnævner.

Desuden består katekesen ikke kun i at formidle læren, men også i at indføre i hele det kristne liv og til fuld deltagelse i kirkens sakramenter. Derfor er det nødvendigt, at man der, hvor der eksisterer et økumenisk kateketisk samarbejde, drager omsorg for, at katolikernes undervisning i den katolske kirke bliver tilstrækkelig, hvad angår lære og kristent liv.

Nogle biskopper har under synoden gjort opmærksom på de efter deres mening stadigt hyppigere tilfælde, hvor de borgerlige myndigheder eller andre omstændigheder i visse lande pålægger skolerne en fælles religionsundervisning – med fælles skolebøger, skema o. s. v. – både for katolikker og ikke-katolikker. Man behøver vel næppe at bemærke, at det i så fald ikke drejer sig om virkelig katekese. Men en sådan undervisning har økumenisk betydning, hvis den fremstiller den kristne lære loyalt. Hvor omstændighederne gør en sådan undervisning nødvendig, er det vigtigt, at en supplerende virkelig katekese gennemføres endnu mere samvittighedsfuldt.

*Problemet med skolebøger,
der behandler forskellige religioner*

34. Her må der gøres opmærksom på noget, der peger i samme retning, men ud fra et andet synspunkt. Undertiden forsyner de offentlige skoler eleverne med bøger, der ud fra et kulturelt – historisk, moralsk eller litterært – standpunkt beskriver de forskellige religioner, bl. a. også den katolske. En objektiv fremstilling af de historiske kendsgerninger vedrørende de forskellige religioner og de forskellige kristne konfessioner kan bidrage til en bedre gensidig forståelse. Man må gøre alt, hvad der er muligt, for at fremstillingen bliver virkelig objektiv og fri for forvrængende ideologiske og politiske systemer og fordomme, der giver sig ud for at være videnskabelige. Det er klart, at man på ingen måde kan betragte sådanne skolebøger som kateketiske

værker. De mangler det vidnesbyrd, som troende mennesker aflægger om deres tro over for andre troende, og de mangler også forståelse for de kristne mysterier og for det særlige ved den katolske tro, som den forstås ud fra troens inderste kerne.

ALLE HAR BRUG FOR KATEKESE

Børnenes og de unges betydning

35. Det tema, som min forgænger Paul VI gav bispesynodens 4. generalforsamling, var »Katekesen i vor tid med særligt henblik på børne- og ungdomskatekesen«. De unges voksende antal er utvivlsomt en kendsgerning, der giver anledning til de største forhåbninger, men samtidig til bekymring i store dele af den moderne verden. I visse lande – især i Den tredje Verden – er over halvdelen af befolkningen under 25 eller 30 år. Det betyder mange millioner børn og unge, der forbereder sig til deres fremtid som voksne. Og det er ikke blot deres store antal, der er så afgørende. De seneste begivenheder, som vi også kan læse om i aviserne, viser os, at disse talløse skarer af unge, selv om de her og der beherskes af usikkerhed og angst, måske er blevet forledt til at flygte ind i ligegyldighed eller stofmisbrug, eller endda er blevet fristet til nihilisme og voldsanvendelse, dog alligevel for størstedelens vedkommende udgør den store kraft, der under mange farer har sat sig det mål at bygge fremtidens civilisation.

I vor pastorale omsorg må vi spørge os selv: hvordan skal man forkynde Jesus Kristus, Gud, der blev menneske, for denne store skare af børn og unge? Hvordan skal man lære dem at kende ham, ikke kun i et første flygtigt mødes begejstring, men sådan at de dag for dag lærer hans person, hans budskab, Guds frelsesplan, som han ville åbenbare, bedre at kende, således at de stadigt bedre forstår det kald, han retter til hver enkelt, og det rige, som han vil oprette i denne verden med den »lille hjord«, ⁸⁷ dem, der vil tro ham; det rige, der først fuldendes i evigheden? Hvordan skal vi lære dem at forstå dette riges betydning og

værdi, dets fundamentale krav, kærlighedens lov og dets løfter og håb?

Her kunne der siges meget om de særlige kendetegn, som katekesen for de forskellige alderstrin frembyder.

Det lille barn

36. En ofte meget afgørende periode er den, hvor det lille barn modtager den første elementære katekese fra forældrene og hele miljøet i familien. Det vil kun dreje sig om en ganske enkel fremstilling af en kærlig og omsorgsfuld Far, som barnet lærer at holde af. De ganske korte bønner, som det lærer at stamme med på, er begyndelsen til en kærlig samtale med denne skjulte Gud, hvis ord barnet senere vil få at høre. Man kan slet ikke lægge for stor vægt på denne meget tidlige indføring fra kristne forældres side. Her bliver alt, hvad barnet kan og gør, integreret i et levende forhold til Gud. Dette er en uhyre vigtig opgave, der kræver stor kærlighed til og dyb respekt for barnet, der har ret til en enkel og sandfærdig fremstilling af den kristne tro.

Skolebarnet

37. Snart møder det lidt ældre barn i kirken, i katolske eller andre private eller offentlige børnehaver og skoler et større område af samfundet. Nu er det tiden for en katekese, hvis opgave det er at indføre barnet organisk i kirkens liv og også forberede det direkte til sakramenterne. Her tænkes der på en belærende katekese, der skal føre til et levende vidnesbyrd om troen. Det skal nok være en begyndende katekese, men den må ikke være brudstykkeagtig, for den skal – omend på elementær vis – forkynde alle de vigtigste tros mysterier og deres betydning for barnets religiøse og moralske liv. Det skal være en katekese, der viser sakramenternes betydning, men som samtidigt, ved at sakramenterne erfares som noget af betydning for liv, bevarer

katekesen mod at blive blot kundskabsmeddelende. Det skal være en katekese, der lærer barnet glæden ved i sit daglige liv at vidne om Kristus.

Puberteten

38. Så følger puberteten og den første ungdomstid med alt, hvad dette indebærer af stort og farligt. Mennesket opdager sig selv og sin egen verden, udkaster ædle planer, vågner op til at føle kærligheden og samtidigt seksualitetens biologiske drifter. Den unge oplever ønsket om fællesskab og den overvældende glæde i forbindelse med den berusende opdagelse af livet. Men det er også en alder med dybe og påtrængende spørgsmål, med ængstelig søgen, der undertiden synes forgæves, med en vis mistro over for andre, med en farlig tilbøjelighed til at være sig selv nok, og det er undertiden den alder, hvor de første nederlag og skuffelser melder sig. Katekesen må ikke ignorere disse forskellige aspekter i denne vanskelige livsperiode. En katekese, der forstår at hjælpe de unge til en kritisk vurdering af deres eget liv og til en dialog, en katekese, der ikke går uden om de store problemer – selvopofrelse, troens holdning, kærligheden og dens forskellige udtryksformer, seksualiteten – kan være af afgørende betydning. En fremstilling af Jesus Kristus som ven, fører og forbillede, som den, der både kan beundres og efterlignes; en fremstilling af hans budskab, der giver svar på de fundamentale spørgsmål; en fremstilling af Kristi kærlige plan, af Forløseren, der er legemliggørelsen af den eneste sande kærlighed og den eneste mulighed for at forene menneskeheden – alt dette kan danne grundlaget for en ægte opdragelse til tro. Frem for alt kan Jesu lidelse og død, hvorved han ifølge Paulus gjorde sig fortjent til sin sejrige opstandelse, tale overbevisende til den unges forstand og hjerte og kaste lys over den unges egne første lidelser og lidelsen i verden, som han eller hun opdager.

Overgangen fra ung til voksen

39. Når de unge er ved at blive voksne, kommer tiden for de første store afgørelser. Skønt de unge måske støttes af familiens medlemmer og af deres venner, må de dog stole på sig selv og deres egen samvittighed, når de oftere og oftere skal tage ansvar for deres egen skæbne. Godt og ondt, nåde og synd, liv og død, kæmper mod hinanden i deres indre, ikke blot som moralske grundbegreber, men også – og især – som fundamentale afgørelser, som de klart må tage stilling til: ting, der må antages eller forkastes i fuld bevidsthed om det hermed følgende ansvar. Det er indlysende, at en katekese, som opfordrer til storsind, afviser enhver form for egoisme, og som uden falske forenklinger og illusoriske skematiseringer fremstiller den kristne opfattelse af arbejdet, af almenvellet, af retfærdighed og kærlighed, en katekese om fred mellem nationerne og om større menneskeværldighed, om udvikling og befrielse, sådan som det er fremstillet i kirkens nyere dokumenter,⁸⁸ at en sådan katekese, der passer til alderstrinnet, fuldstændiggør katekesen om de egentligt religiøse kendsgerninger, der naturligvis aldrig må forsømmes. Herved får katekesen altså en stor betydning, for nu kan evangeliet præsenteres, forstås og modtages som noget, der giver livet mening og derfor kan inspirere til ellers uforståelige holdninger som selvpofrelse, frigjorthed, sagtmødighed, retfærdighed, engagement og forsoning, forståelse for det absolutte og det usynlige liv.

Alt dette er træk, der blandt kammeraterne kendetegner en sådan ung som en af Jesu Kristi disciple.

Katekesen bliver således en forberedelse til de kristne pligter, der hører med til et voksent menneskes liv. F. eks er det sikkert, at mange præste- og ordenskald vækkes i sammenhæng med en god børne- og ungdomskatekese.

Fra den tidligste barnealder, indtil den unge når til fuld modenhed, er katekesen således en fortsat skoling af troen gennem livets store afsnit. Den ligner et fyrtårn, der oplyser barnets, den ganske unges og den halvvoksnes vej.

Katekesens tilpasning til de unge

40. Det er opmuntrende at konstatere, at under synodens 4. generalforsamling og i de følgende år har kirken i høj grad beskæftiget sig med dette anliggende: hvordan skal man give katekese til børn og unge? Gud give, at den således vakte opmærksomhed længe vil holde sig levende i kirkens bevidsthed! I den forstand har synoden været værdifuld for hele kirken, fordi den har forsøgt så nøjagtigt som muligt at beskrive det billede, der tegner sig af ungdommen i dag. Den har vist, at denne ungdom taler et sprog, som man med tålmodighed og klogskab kan oversætte Kristi budskab til uden at forråde det. Den har bevist, at denne ungdom, skønt det ikke altid er let at se, skønt det ofte er ret utydeligt, så dog, dybt i hjertet ikke blot er parat og åben, men virkelig længes efter at lære denne »Jesus, som kaldes Kristus«⁸⁹ at kende. Endeligt har synoden også gjort det klart, at hvis man vil drive kateketisk arbejde alvorligt og beslutsomt, så er det vanskeligere og mere trættende end nogen sinde før på grund af alle de hindringer og vanskeligheder, det møder. Samtidigt er det dog også mere opmuntrende, fordi børn og unge reagerer så dybt på det. Dette er noget kostbart, som kirken kan og bør regne med i de kommende år.

Der er nogle grupper af de unge, som katekesen henvender sig til, der kræver speciel opmærksomhed på grund af deres særlige situation.

De handicappede

41. Det drejer sig først og fremmest om fysisk og psykisk handicappede børn og unge. De har ligesom deres jævnaldrende ret til at lære »troens mysterium« at kende. De større vanskeligheder, som de møder, gør såvel deres egen som deres læreres fortjeneste så meget desto større. Det er glædeligt at se, at katolske organisationer, der specielt tager sig af unge handicappede, fremlagde

deres erfaringer på dette område for synoden, og at synoden hos dem forøgede deres ønske om at klare dette vigtige problem endnu bedre. De fortjener virkelig at blive opmuntrede i deres arbejde.

Unge uden religiøs støtte

42. Jeg tænker desuden på det stadigt voksende antal af børn og unge, der fødes og vokser op i ikke-kristne eller i hvert fald ikke-praktiserende omgivelser, men som alligevel gerne vil lære den kristne tro at kende. Også de må sikres en til dem passende katekese, så de kan vokse i troen og leve mere og mere ud fra den, selv om de savner støtte eller måske ligefrem møder modstand fra deres omgivers side.

Voksne

43. For nu at fortsætte rækken af katekesens adressater vil jeg her pege på et anliggende, som synodefædrene igen og igen bragte på tale. Det er de erfaringer, man nu om stunder gør i hele verden: jeg tænker her på det centrale problem med voksenkatekese. Dette er den vigtigste form for katekese, fordi den henvender sig til de mennesker, der har det største ansvar og de største muligheder for at leve det kristne budskab i dets fuldt udviklede form.⁹⁰ Den kristne menighed kan ikke gennemføre en stadig katekese uden den direkte deltagelse af erfarne voksne, hvad enten de så er modtagere eller videregivere af katekesen. Den verden, hvori de unge lever og skal vidne om den tro, som katekesen prøver på at gøre dybere og stærkere, beherskes af voksne. Derfor bør disse voksnes tro stadigt udvikles, stimuleres og fornyes, så de kan gennemtrænge de timelige ting, de har ansvar for, med den. Derfor må katekesen for at være virksom, stadigt fortsætte, for den ville være nytteløs, hvis den standsede

op netop ved tærsklen til den modne alder, for katekesen er – omend under andre former – ikke mindre nødvendig for de voksne.

Quasi-katekumener

44. Blandt de voksne, der har behov for katekeser, nærer vi på grund af vor forpligtelse til mission en speciel pastoral omsorg for dem, der er født og vokset op i omgivelser, der endnu ikke er kristnede, og som derfor aldrig har haft lejlighed til et dybere studium af den kristne lære, som de har mødt på et eller andet tidspunkt på deres vej gennem livet. Her tænkes også på dem, der i deres barndom har modtaget en til deres alder svarende katekese, men som senere er kommet bort fra enhver religiøs praksis, og som nu som voksne står der med en kun barnlig religiøs viden. Her tænkes på dem, der lider under følgerne af en katekese, de har modtaget tidligt i livet, men som enten blev givet eller modtaget dårligt. Her tænkes på dem, der ganske vist er født i et kristent land eller i omgivelser, der sociologisk set er kristne, men som aldrig er blevet oplært i deres tro, og derfor som voksne faktisk er katekumener.

Forskellige former for katekese, der supplerer hinanden

45. Voksne i alle aldre, helt op i den høje alderdom – der på grund af deres erfaringer og problemer fortjener særlig opmærksomhed – er altså lige så vel som børn, unge og halvvoksne katekesens adressater. Vi bør også omtale mennesker, der flytter fra land til land eller fra sted til sted, mennesker, der på grund af den hurtige udvikling i samfundet er blevet ladt i stikken, dem, der bor i storbykvarterer, hvor der tit mangler kirker, forsamlingslokaler og passende organisationer. Man kan ikke lade være med at ønske, at der stadig vil blive taget flere og flere initiativer til at give disse grupper en kristen undervisning (bl. a. ved hjælp af audio-visuelle midler, pjecer, møder og foredrag),

således at mange voksne får den utilstrækkelige eller mangelfulde katekese, som de modtog i deres barndom, suppleret harmonisk op til et højere niveau eller får lejlighed til at uddanne sig tilstrækkeligt på dette område, så de bedre kan hjælpe andre.

Det er også vigtigt, at børne- og ungdomskatekesen, den permanente katekese og voksenkatekesen ikke foregår i vandtæt adskilte rum. Det er endnu vigtigere, at der ikke er et brud imellem dem. Tværtimod må man sørge for, at de supplerer hinanden fuldkomment. De voksne har meget at give børnene og de unge på dette område, men de kan også modtage meget fra dem, der kan få deres eget liv som kristne til at vokse.

Det skal siges igen: I Jesu Kristi kirke må ingen føle sig frataget fra at modtage katekese. Dette gælder også for unge præstestuderende og ordensfolk og for alle dem, der er kaldet til at blive præster eller kateketer. De vil kunne udføre deres opgave så meget desto bedre, hvis de er ydmyge elever af kirken, der på en og samme tid er den store giver og modtager af katekese.

NOGLE AF KATEKESENS METODER OG MIDLER

Samfundets meddelelsesmidler

46. Lige fra apostlenes mundtlige overlevering, og de breve, der cirkulerede blandt kirkerne, til de mest moderne hjælpemidler, er katekesen aldrig ophørt med at søge de mest egnede metoder og midler for at løse sin opgave. Heri har menighederne deltaget aktivt tilskyndet af deres hyrder. Disse anstrengelser må fortsætte.

Jeg tænker her straks på de store muligheder, som samfundets meddelelsesmidler og massekommunikationsmidlerne byder os: TV, radio, presse, grammofonplader, båndoptagelser – hele rækken af audiovisuelle hjælpemidler. Det, der er opnået på dette område, giver anledning til det største håb. Erfaringen viser bl. a., hvor stor en virkning, der kan opnås med en radio- eller TV-katekese, når den forstår at forene et højt kunstnerisk plan med urokkelig troskab over for læreembedet. Kirken har i dag mange anledninger til at beskæftige sig med disse problemer – bl. a. også meddelelsesmiddeldage. Det er ikke nødvendigt at sige mere om dem trods deres store principielle betydning.

Udnyttelse af talrige steder, anledninger eller møder

47. Jeg tænker her også på de særligt egnede anledninger, hvor katekesen helt naturligt hører hjemme: f. eks. valfarter på bispedømmeplan, på regionalt eller nationalt plan. Sådanne valfarter har ofte et særligt tema, f. eks. fra Kristi liv, fra jomfru Marias eller helgenernes liv. Så er der de ofte for hurtigt afskaffede folkemissioner som er uundværlige for en fornyelse af kristenlivet – man burde genoplive og forny dem. Desuden er der bibelkredse, der ikke bør nøjes med at beskæftige sig med eksegese

(bibeltolkning), men skal hjælpe deltagerne til at leve af Guds ord. Der er møder i kirkelige basisgrupper, hvis de da svarer til de i den apostolske skrivelse *Evangelii Nuntiandi*⁹¹ nævnte kriterier. Jeg nævner også de ungdomsgrupper, der under forskellige navne og former, men altid med det formål at lære Jesus Kristus bedre at kende og at leve evangeliet, i mange egne udbredes og blomstrer som et for kirken forjættende forår; hertil hører også Katolsk Aktions grupper, Caritas-kredse, bedegrupper og meditationsgrupper. Disse grupper giver alle anledning til stort håb for morgendagens kirke. Men i Jesu navn beder jeg indstændigt de unge, der samles i dem, deres ledere, og de præster, der bruger så megen tid og så mange kræfter i dette arbejde: tillad ikke for nogen pris, at disse grupper – der er en enestående mulighed for at unge mødes, der byder så rig lejlighed til venskab og solidaritet blandt de unge, til glæde og begejstring, til overvejelser af begivenheder og ting – forsømmer alvorligt at studere den kristne lære. Ellers risikerer de – og desværre er det allerede alt for ofte sket – at skuffe både deres medlemmer og kirken.

Det kateketiske arbejde, der er muligt på disse forskellige områder og på mange andre, har større udsigt til at blive vel modtaget og bære frugt, hvis det bevarer sin særlige natur. Hvis dette arbejde udføres på passende vis, kan det udnytte disse forskellige, men hinanden supplerende kateketiske muligheder, hvorved katekesens væsentlige anliggendes hele rigdom kan udfolde sig med de tre dimensioner: med ord, erindringer og vidnesbyrd – med lære, gudstjeneste og et liv i overensstemmelse hermed – som synodens budskab til Guds folk har understreget.⁹²

Prædikenen

48. Dette gælder endnu mere om den katekese, der holdes i forbindelse med en gudstjeneste, især ved eukaristien. Prædikenen, der tager hensyn til denne gudstjenestes specielle natur og rytme, fortsætter den i katekesen givne undervisning i troen og fører

den frem til et naturligt højdepunkt. Samtidigt opmuntrer den Herrens disciple til hver dag på ny at begynde deres vandring i sandhed, tilbedelse og taksigelse. Derfor kan man sige, at også den kateketiske undervisning udspringer fra og fuldendes i eukaristien inden for hele det liturgiske års sammenhæng. Prædikenen, der koncentrerer sig om de bibelske tekster, skal herved gøre det muligt for de troende at blive fortrolige med alle troens mysterier og kristenlivets normer. Man må skænke prædikenen stor opmærksomhed; den må hverken være for lang eller for kort, den skal altid være velforberedt, konkret og tilpasset tilhørerne, og det er kun de ordnede embedsindehavere, der må prædike. Der skal prædikes ved alle eukaristifejringer på søndag og helligdage, men der bør også prædikes i forbindelse med dåb, bodsandagter, bryllupper og begravelser. Dette er et af de meget positive resultater af den liturgiske fornyelse.

Kateketisk litteratur

49. Blandt alle disse metoder og midler – alle kirkens aktiviteter har en kateketisk dimension – mister de kateketiske håndbøger ikke blot intet af deres uhyre store betydning, men de får en ny betydning. Et af de vigtigste aspekter ved fornyelsen af katekesen er i dag fornyelsen af og det stadigt voksende antal af kateketiske bøger overalt i kirken. Mange og meget vellykkede bøger er allerede udkommet og betyder en virkelig berigelse for den kateketiske undervisning. Men man må også ærligt og ydmygt indrømme, at denne rige blomstring også er resulteret i fremkomsten af artikler og skrifter, der er uklare og skader de unge og kirkens liv. For at forbedre sproget eller for at benytte de nyeste pædagogiske metoder forvirrer kateketiske værker her og der ofte de unge, ja, endda de voksne, enten fordi de bevidst eller ubevidst udelader væsentlige elementer af kirkens tro, eller fordi de overbetoner visse temaer på bekostning af andre, eller især fordi de

går ud fra et alt for horisontalt syn, der ikke er i overensstemmelse med kirkenes lærerembedes forkyndelse.

Det er altså ikke nok at forøge antallet af kateketiske håndbøger. Hvis de skal svare til deres målsætning, er det helt nødvendigt, at de opfylder flere betingelser:

- de må være i forbindelse med det virkelige liv, som den generation, de henvender sig til, lever, og de må nøje kende dens indre uro, dens spørgsmål, kampe og håb;

- de må forsøge at tale et sprog, som denne generation kan forstå;

- de må lægge vægt på at videregive hele Jesu Kristi og hans kirkes budskab uden at tilsidesætte eller forlægge noget, og de må fremstille det sådan, at strukturen og den indre sammenhæng fremhæver det væsentlige;

- de må virkelig stræbe efter at give dem, der benytter dem, et større kendskab til Kristi mysterier, for at føre dem til sand omvendelse og til et liv, der er mere i overensstemmelse med Guds vilje.

Katekismer

50. Ingen, der påtager sig den vanskelige opgave at fremstille kateketiske hjælpemidler eller ligefrem katekismus-tekster, må gøre dette uden med tilladelse fra de hyrder, der har myndighed til at give en sådan tilladelse. De skal desuden så nøjagtigt som muligt lade sig lede af Almindeligt kateketiske Direktorium, som stadig er normgivende.⁹³

I denne anledning vil jeg varmt opmuntre og opfordre bispekonferencerne overalt i verden til tålmodigt, men beslutsomt at påbegynde dette krævende arbejde med – i overensstemmelse med pavestolen – at skaffe gode katekismer, der med troskab fremstiller åbenbaringens væsentlige indhold og samtidig benytter metoder, der passer sig for vor tid, og således er i stand til at opdrage fremtidens kristne generationer til en stærk tro.

Denne korte omtale af den moderne katekeses midler og metoder udtømmer ikke den rigdom af forslag, som synodens fædre har udarbejdet. Det er en opmuntrende tanke, at der for tiden i ethvert land er et værdifuldt samarbejde i gang for at forny katekesen på disse punkter så organisk og så sikkert som muligt. Der kan ikke være tvivl om, at kirken vil finde de rette eksperter og de rigtige metoder så den – med Guds nådes hjælp – kan leve op til de komplekse krav, som muligheden for at kunne kommunikere med vor tids mennesker stiller.

VII

HVORDAN SKAL MAN GIVE KATEKESE?

Metodernes forskellighed

51. De kristnes forskellige alder og åndelige udvikling, graden af deres kirkelige og religiøse udvikling og mange andre personlige forhold nødvendiggør, at katekesen benytter meget forskellige metoder for at nå det egentlige mål: opdragelse til tro. Denne forskellighed kræves også på et mere alment plan på grund af det sociologiske og kulturelle miljø, hvori kirken udøver sin kateketiske virksomhed.

Det er et tegn på liv og stor rigdom, at der findes så mange metoder. Sådan betragtede fædrene på synodens 4. generalforsamling det også, men de gjorde dog samtidigt opmærksom på de betingelser, der må opfyldes, hvis denne mangfoldighed skal blive til gavn og ikke til skade for enheden i læren.

I åbenbarings og omvendelsens tjeneste

52. Det første spørgsmål af almen interesse, der her dukker op, drejer sig om faren for og fristelsen til på utilbørlig vis at sammenblende kateketisk undervisning med åbne eller skjulte ideologiske synspunkter, især af politisk eller social art, eller med personlige politiske anskuelser. Hvis sådanne anskuelser indvirker på det centrale budskab, der skal videregives, så det tilsløres eller bliver til noget sekundært eller måske endda benyttes i en ideologisk målsætnings tjeneste, så er katekesen i bund og grund forfalsket. Synoden insisterede derfor med rette på, at det er nødvendigt, at katekesen er hævet over divergerende ensidige tendenser – »dikotomier« – også i dens teologiske tolkning af sådanne spørgsmål. Katekesen skal orientere sig efter åbenbaringen, således som kirkens universelle læreembede giver udtryk

for i højtidelig eller almindelig form. Denne åbenbaring forkynder en Gud, der er Skaber og Forløser, hvis Søn har antaget sig vort kød og er trådt ind ikke blot i hvert enkelt menneskes personlige historie, men i hele menneskehedens historie, hvis midtpunkt han er. Åbenbaringen forkynder altså en radikal forandring af mennesket og universet og af alt, hvad der hører med til menneskets tilværelse i det hele taget, under indflydelse af Jesu Kristi glade budskab. En katekese, der opfattes på denne måde, går ud over enhver formalistisk moralisme, selv om den også indeholder en ægte kristen moral. Den går principielt længere end nogen som helst timelig social eller politisk »messianisme«. Den søger at nå mennesket i dets inderste.

Budskabets inkarnation i de forskellige kulturer

53. Jeg kommer nu til et andet spørgsmål. Som jeg for nyligt sagde til medlemmerne af Bibelkommissionen, er »udtrykkene 'akkulturation' eller 'inkulturation' . . . nok sproglige nydannelser, men de udtrykker meget klart enkelte elementer i menneskevordelsens store mysterium«. ⁹⁴ Om katekesen kan vi ligesom om evangeliseringen helt alment sige, at den skal indplante evangeliets kraft i selve kulturens og kulturernes hjerte. Derfor søger katekesen at lære disse kulturer og deres væsentlige elementer at kende, den vil lære deres mest karakteristiske udtryksformer at kende, og den vil respektere deres egne værdier og rigdomme. På denne måde kan den bibringe disse kulturer erkendelsen af det skjulte mysterium ⁹⁵ og hjælpe dem til ud fra deres egen levende tradition at frembringe originale, ægte udtryksformer for kristenliv, liturgiske fester og tænkning. Her er der dog to ting, man må overveje:

– for det første kan man ikke slet og ret isolere evangeliets budskab fra den kultur, hvor det først tog skikkelse (det bibelske verdensbillede og – mere konkret – det kulturelle miljø, som Jesus fra Nazaret levede i). Man kan heller ikke uden at

miste for meget isolere det fra de kulturer, hvori det i århundereder har taget skikkelse. Det vokser ikke simpelt hen frem fra en eller anden kulturel grobund; det er altid blevet givet videre ved hjælp af en apostolsk dialog, der altid vil være en del af en bestemt dialog mellem kulturer;

– for det andet virker evangeliets kraft overalt omformende og fornyende. Når det gennemtrænger en kultur, er det ikke forbavsende, at det også korrigerer mange af dens elementer. Det ville ikke længere dreje sig om katekese, hvis det var evangeliet, der skulle ændre sig, når det kom i kontakt med kulturerne:

– hvis man glemte dette, ville det ende med, at »Kristi kors«, som apostlen Paulus siger, ville »tabe sin kraft«.⁹⁶

Det er noget helt andet, når man klogt og kritisk går ud fra religiøse og andre elementer, der hører til en bestemt gruppe menneskers kulturelle arv, for dermed at hjælpe dem til bedre at forstå hele det kristne mysterium. Ægte kateketer ved, at en katekese må »antage kød og blod« i de forskellige kulturer og miljøer. Man behøver i den forbindelse blot at tænke på de så forskellige folkeslag, på vor tids unge, på de mange forskellige omstændigheder, mennesker i vore dage må leve under. Men de tillader ikke, at katekesen herved bliver fattigere, at man afkorter eller tilslører dens budskab ved tilpasninger – ikke engang af sproglig art – hvis det kan skade den overleverede trosskat,⁹⁷ og de giver heller ikke indrømmelser med hensyn til tros- eller moralspørgsmål. De er overbeviste om, at ægte katekese i sidste instans vil berige disse kulturer ved at hjælpe dem til at overvinde mangler eller ligefrem umenneskelige træk, der findes i dem, og skænke deres virkelige værdier Kristi fylde.⁹⁸

Folkefromhedens betydning

54. Et andet spørgsmål i forbindelse med metoden drejer sig om den store værdi man i den kateketiske undervisning tillægger folkefromhedens værdifulde elementer. Her tænker jeg på de

andagtsformer, der i visse egne dyrkes af de troende med rørende iver og de bedste hensigter, selv om den tilgrundliggende tro i mange henseender trænger til renselse og endda undertiden til korrektion. Jeg tænker desuden på bestemte let forståelige bønner, som mange jævne mennesker er glade for at gentage. Jeg tænker på visse fromhedsøvelser, der foretages ud fra et oprigtigt ønske om at gøre bod og behage Gud. I de fleste af disse bønner og øvelser findes der ved siden af ubrugelige elementer som oftest også nogle, der, når de anvendes klogt, kan hjælpe mennesker til at lære Kristi mysterier og hans budskab bedre at kende: Guds kærlighed og barmhjertighed, Kristi menneskevordelse, hans forløsende kors og hans opstandelse, Åndens virken i enhver kristen og i kirken, det hinsidiges mysterium, de evangeliske dyder, der skal efterleves, den kristnes nærvær i verden o. s. v. Og hvorfor skulle vi påberåbe os ikke-kristne og endda anti-kristne elementer og så vægre os ved at benytte elementer, der, skønt de trænger til revision og til korrektion, har noget ægte kristent i deres rod?

Udenadslæren

55. Et sidste spørgsmål om metode, som jeg i hvert fald vil nævne – et der flere gange blev drøftet på synoden – drejer sig om udenadslæren. I den kristne katekeses begyndelse, der faldt sammen med en civilisation med mundtlig overlevering, benyttede man megen udenadslæren. Derfor kender katekesen i den efterfølgende tid til en lang tradition med hukommelsesmæssig tilægnelse af de vigtigste sandheder. Vi ved alle, at denne metode har visse ulemper. Der er ret stor risiko for, at den fører til, at man ofte kun utilstrækkeligt og undertiden næsten slet ikke tilægger sig stoffet, fordi al viden reduceres til formler, der gentages, uden at den dybere betydning fattes. Disse ulemper har i forbindelse med helt andre forhold i vor civilisation her og der ført til, at udenadslæren næsten fuldstændigt – som nogle endda

desværre siger definitivt – er blevet fjernet fra katekesen. På synodens 4. generalforsamling loftede meget erfarne røster sig til fordel for at genoprette en velovervejet ligevægt mellem fornuftig overvejelse og spontanitet, mellem dialog og tavshed, mellem skriftligt arbejde og udenadslæren. Desuden er der visse kulturer, der stadig i vore dage sætter udenadslæren højt.

Når der i visse lande klages mere og mere i den ikke-religiøse undervisning over de uheldige følger af, at man har ignoreret menneskets hukommelsesevne, hvorfor skulle vi så ikke selv prøve på igen at opvurdere den kloge og også originale metode i katekesen, så meget desto mere som fejringen af mindet om de store begivenheder i frelseshistorien kræver en nøje viden om dem. En vis udenadslæren af Jesu ord, af vigtige skriftsteder, de ti bud, trosbekendelser, liturgiske tekster, nogle væsentlige bønner og hovedbegreber i læren er på ingen måde i modstrid med unge kristnes værdighed og er heller ingen hindring for en personlig dialog med Herren. Det er endda virkelig nødvendigt, som biskopperne med eftertryk fastslog det på synoden. Vi må være realister. Troens og fromhedens blomster, hvis man må kalde dem sådan, gror ikke i ørkenområderne i en katekese uden hukommelsesmæssig indlæren. Det er naturligvis helt nødvendigt, at disse udenadlærte tekster samtidigt tilegnes i det indre og gradvis forstås i hele deres dybde, så de kan blive en kilde til et kristent liv – både personligt og i menighedssammenhæng.

Denne mangfoldighed af metoder i vore dages katekese kan være et tegn på vitalitet og opfindsomhed. I alle tilfælde må de valgte metoder i sidste instans rette sig efter en for hele kirken gældende grundlov: loven om trofasthed over for Gud og over for mennesket i en og samme kærlige holdning.

VIII

TROENS GLÆDE I EN VANSKELIG VERDEN

Bekræfte den kristne identitet

56. Vi lever i en vanskelig verden, hvor frygten for at menneskets bedste frembringelser kan slippe os af hænde og vende sig imod os⁹⁹ skaber et klima af utryghed. I denne verden skal katekesen hjælpe de kristne til at være »lys« og »salt«¹⁰⁰ – til deres egen glæde og for at tjene alle. Dette kræver naturligvis af katekesen, at den bestyrker dem i deres egen identitet og selv bestandigt renser sig for tvivl, usikkerhed og den ligegyldighed, der præger omgivelserne. Blandt mange andre vanskeligheder, der samtidigt er en udfordring for troen, vil jeg pege på enkelte for at hjælpe katekesen til at overvinde dem.

I en indifferent verden

57. For nogle år siden talte man meget om den sekulariserede verden eller den efter-kristne æra. Moden skifter, men den virkelighed, der er ment dermed, eksisterer stadig. Vore dages kristne må uddannes til at leve i en verden, der i vid udstrækning ikke kender Gud, eller som, hvad religiøse problemer angår, i stedet for at gå ind i en krævende og broderlig dialog, der er stimulerende for alle, alt for tit bakker ud i en alt nivellerende indifferentisme, hvis man da ikke bliver stående i en foragtende »mistænksom« holdning i fremskridtets navn, det fremskridt, der er sket inden for de videnskabelige »forklaringers« område. For at »holde ud« i denne verden, for at kunne tilbyde alle en »frelsens dialog«, ¹⁰¹ hvori enhver føler sig taget alvorlig i sin mest fundamentale værdighed som en, der søger Gud, har vi brug for en katekese, der lærer de unge og de voksne i vore menigheder at forblive klare og konsekvente i deres tro, lærer dem

frimodigt at bekræfte deres kristne og katolske identitet, som om de »så den usynlige«, ¹⁰² og være knyttet så tæt til den absolutte Gud, så de kan være hans vidner i en materialistisk civilisation, der fornægter ham.

Med troens oprindelige pædagogik

58. Til den kristne identitets uopgivelige originalitet hører – som logisk konsekvens og betingelse – en ikke mindre original pædagogik. Blandt de mange og betydelige videnskaber, der beskæftiger sig med mennesket, og som har gjort store fremskridt i vore dage, er pædagogikken nok en af de vigtigste. Resultaterne fra andre videnskaber som biologi, psykologi og sociologi forsyner den med værdifulde elementer. Den videnskabelige pædagogik og didaktikken (læren om undervisningens og læreprocessens mening, mål og indhold) bliver stadig taget op til fornyet overvejelse, så de bliver mere velegnede og mere effektive. Resultaterne heraf kan dog være mere eller mindre vellykkede.

Der eksisterer imidlertid også en troens pædagogik, og man kan slet ikke overvurdere dens betydning for katekesen. Det er helt normalt, at teknikker, der stadig forbedres, og som har stået deres prøve i opdragelsen i al almindelighed, også søges tilpasset til opdragelsen til tro. Man må dog i den forbindelse altid regne med troens grundlæggende egenart og originalitet. Når man taler om troens pædagogik, drejer det sig ikke om at formidle menneskelig viden, hvor højt udviklet den end måtte være. Det drejer sig derimod om at videregive Guds åbenbaring i dens helhed. Gud selv har gennem hele frelseshistorien – og især i evangeliet – benyttet en pædagogik, der stadig må være eksempel for troens pædagogik. Hvor værdifuld en teknik er for katekesen, afhænger af, hvor meget den tjener den tro, der skal videregives og udfoldes. Gør den ikke det, er den intet værd.

Et sprog egnet til at tjene Credo

59. Et problem, der hænger sammen med det foregående, er sproget. Alle ved, hvor brændende dette spørgsmål er i dag. Men er det ikke paradoksalt, at samtidig med, at man må konstatere, at moderne studier over kommunikation, semantik og symbolik lægger overordentlig stor vægt på sproget, så misbruges sproget ikke desto mindre i en sjælden grad til ideologisk mystifikation, til ensretning af tænkningen og til at reducere mennesket til kun at være et objekt?

Alt dette er af stor betydning inden for katekesen. Den har nemlig pligt til at finde et sprog, der passer til vor tids børn og unge i almindelighed og til mange andre persongrupper: et sprog for studenter, intellektuelle og folk, der beskæftiger sig med videnskabeligt arbejde; et sprog for analfabeter og mennesker, der tilhører en primitiv kultur; et sprog for handicappede o. s. v. Allerede den hellige Augustin stødte på dette problem og har i sit kendte værk *De catechizandis rudibus* ydet et bidrag til at løse dette problem i sin egen tid. I katekesen er sprogproblemet ligesom i teologien utvivlsomt af grundlæggende betydning. Men det er dog nødvendigt at minde om, at katekesen ikke under noget som helst påskud – heller ikke selv om det angiveligt er videnskabeligt – må tillade, at der benyttes et sprog, der ville ændre indholdet af *Credo*. Særligt uheldigt er det, hvis sproget tilhyller noget eller ligefrem vildleder. Den vigtigste regel må derfor være, at sprogvidenskabens store fremskridt skal hjælpe katekesen til virkeligt at »fremføre« eller »kommunikere« hele lærens indhold uforfalsket til barnet, den unge og den voksne i vore dage.

Søgen og vished i troen

60. En mere u håndgribelig fare kan der undertiden ligge i selve trosbegrebet. Visse moderne filosofiske skoler, der synes at øve stor indflydelse på visse teologiske strømninger og via dem på

den pastorale praksis, betoner gerne, at menneskets grundholdning er en søgen efter det uendelige, en søgen, der imidlertid aldrig når sit mål. I teologien fører denne opfattelse til en kategorisk hævden af, at troen ikke er sikkerhed, men spørgen, ikke klarhed, men et spring ind i mørket.

Sådanne måder at tænke på har naturligvis den fordel, at de minder os om, at troen drejer sig om ting, vi endnu ikke er i besiddelse af, som man endnu kun ejer i håbet og endnu ikke kan se, i hvert fald kun »i et spejl, i en gåde . . . stykkevis«,¹⁰³ og at Gud bor i et lys, som ingen kan komme nær.¹⁰⁴ De hjælper os til ikke at gøre den kristne tro til en fastlåst holdning, som om vi allerede var nået til vejs ende, men til en rejse, hvor man – ligesom Abraham – bestandigt må bryde op. Man må først og fremmest undgå at fremstille noget som sikkert, der endnu ikke er det.

Men man må heller ikke, som det alt for tit sker, falde i den modsatte grøft. I Hebræerbrevet hedder det: »Tro er fast tillid til det, man håber, overbevisning om ting, man ikke ser.«¹⁰⁵ Selv om vi ikke ejer det helt, så har vi dog både sikkerhed og bevis derfor. Lad os ikke nøjes med at give børnene, de purunge eller de halv voksne en undervisning, der kun giver dem en negativ opfattelse af troen – som om troen kun var ikke-viden, en slags blindhed eller en verden fuld af mørke – men lad os vise dem, at den troendes ydmyge, men dog modige søgen ikke tager sit udgangspunkt i ingenting, ikke i selvbedrag, usikre meninger eller uvished, men bygger på Guds ord; og han kan ikke tage fejl eller lede vild. Denne søgen bygger på dette ords urokkelige klippe. Det er en søgen som vismændenes, der fulgte en stjerne, de havde set,¹⁰⁶ det er en søgen, som Pascal i tilslutning til Augustin har beskrevet med disse dybsindige ord: »Du ville ikke søge mig, hvis du ikke allerede havde fundet mig.«¹⁰⁷

Det er også en af katekesens opgaver at give de unge katekumener en enkel men solid vished, der kan hjælpe dem til at søge at lære Herren mere og bedre at kende.

Katekese og teologi

61. I denne sammenhæng forekommer det mig vigtigt at forbindelsen mellem teologi og katekese opfattes rigtigt.

Det er indlysende, at denne forbindelse er dyb og livsvigtig for dem, der har forstået teologiens uerstattelige arbejde i troens tjeneste. Det er ikke forbavsende, at når der er røre inden for teologien, virker det også ind på katekesen. I denne periode lige efter koncilet oplever kirken en vigtig, men farlig periode inden for den teologiske forskning. Det gælder også inden for hermeneutikken i eksegesen, de tolkningsprincipper, der anvendes ved tolkningen af Bibelen.

Synodefædre fra alle verdensdele har udtalt sig meget tydeligt derom. De talte om faren ved en »ustabil ligevægt«, der fra teologien griber over på katekesen. De betonedede derfor nødvendigheden af at modvirke dette. Pave Paul VI har selv berørt dette problem lige så klart i indledningen til sin højtidelige trosbekendelse¹⁰⁸ og i sin apostolske skrivelse i anledning af 5 års-dagen for Det andet Vatikankoncils afslutning.¹⁰⁹

Det er nødvendigt igen at understrege dette. I bevidsthed om den indflydelse deres forskning og deres udtalelser har på den katolske undervisning, har teologer og eksegeter pligt til at være omhyggelige og undgå at fremstille noget som sikkert, der tværtimod hører til inden for det område af meninger, der diskuteres blandt fagfolk. Kateketerne må for deres part være så kloge, så de beskæftiger sig med den del af den teologiske forskning, der kan kaste lys over deres egne overvejelser og deres egen undervisning, idet de ligesom teologerne selv – oplyst af lærerembedet – støtter sig til de sande kilder. De vil vægre sig ved at forvirre børnenes og de unges sind på dette trin af deres undervisning i troen med mærkværdige teorier, skinproblemer og ufrugtbare diskussioner, noget allerede apostlen Paulus advarede mod i sine pastoralbreve.¹¹⁰

Den kostbareste gave, som kirken kan give den moderne verden, der er så forvirret og urolig, er at uddanne kristne, der er rodfæstede i det, der virkelig er væsentligt, og er ydmygt glade i deres tro. Det skal katekesen lære dem, og den vil selv være den første til at drage fordel deraf. »Mennesket, der ønsker at forstå sig selv til bunds – og ikke blot i overensstemmelse med sit væsens umiddelbare, stykkevise, tit overfladiske og endda illusoriske kriterier og normer, må med al sin uro, usikkerhed og også med sin svaghed og syndighed, med sit liv og sin død nærme sig Kristus. Mennesket må så at sige træde ind i Kristus med hele sit jeg, »må tilegne sig« og assimilere hele menneskevordelsens og forløsningens virkelighed for at finde sig selv.«¹¹¹

IX

OPGAVEN ANGÅR OS ALLE

Opmuntring til alle med ansvar for katekese

62. Kære brødre, sønner og døtre. Jeg ville ønske, at mine ord, som jeg betragter som en indtrængende og varm formaning fra mig i mit embede som hele kirkens hyrde, vil opflamme jeres hjerter, ligesom apostlen Paulus' brev til hans medarbejdere med forkyndelsen af evangeliet, Titus og Timoteus, formåede det, eller ligesom Augustins lille traktat over katekese,¹¹² som han sendte til diakonen Deogratias, der havde tabt modet i forbindelse med sit arbejde som kateket. Ja, jeg ville gerne vække mod, håb og begejstring i rigt mål i hjerterne hos alle de mange forskellige, der har ansvar for religionsundervisning og for indøvelse i et liv i overensstemmelse med evangeliet!

Biskopper

63. Jeg henvender mig først og fremmest til mine brødre, biskopperne. Det andet Vatikankoncil har allerede udtrykkeligt mindet jer om jeres opgave med katekesen,¹¹³ og fædrene på synodens 4. generalforsamling har også stærkt betonet den.

Her har I, kære brødre, en særlig opgave i jeres kirker. I er dem, der frem for alle andre har ansvaret for katekesen. I er selv de egentlige kateketer. Sammen med Paven har I desuden i den biskoppelige kollegialitets navn ansvar for katekesen i hele kirken. Tillad derfor, at jeg taler åbenhjertigt til jer.

Jeg ved, at jeres bispeembede dagligt stiller jer over for komplicerede og overvældende opgaver. Tusindvis af opgaver kræver jer, lige fra uddannelse af nye præster til jeres aktive indsats i de troendes fællesskaber, fra den levende og værdige fejring af liturgien og sakramenterne til omsorgen for menneskers ud-

vikling og forsvaret af menneskerettighederne. Alligevel bør jeres omsorg for en aktiv og effektiv katekese prioriteres højere end de andre ting, der kræver jeres omsorg. Denne omsorg for katekesen får jer til selv at belære jeres troende om, hvordan livet skal leves. Men den må også få jer til at påtage jer den øverste ledelse af katekesen inden for jeres bispedømmer i overensstemmelse med den biskopkonference, I tilhører. Naturligvis må I omgive jer med fagligt kompetente og pålidelige medarbejdere. Jeres væsentligste opgave vil være at vække og pleje en dyb kærlighed til katekese i jeres kirker, en kærlighed, der tager form i en passende og effektiv organisation, og som stiller mennesker, midler og udstyr – naturligvis også de nødvendige penge – til disposition. I kan være forvissede om, at hvis katekesen udføres godt i jeres lokale kirker, vil også alt andet gå lettere. Og det er vel næppe nødvendigt at sige, at jeres store interesse for katekesen også undertiden vil pålægge jer den utaknemlige opgave skarpt at påtale vildfarelser og rette fejl. Meget oftere vil det dog give jer glæde og trøst at se jeres kirker blomstre, fordi katekesen hos jer gives, som Herren vil det.

Præster

64. For jer præster er katekesen et arbejdsfelt, hvor I er jeres biskoppers direkte medarbejdere. Konkilet har kaldt jer »opdragere til troen«. ¹¹⁴ Hvordan kan I bedre være det, end når I bruger jeres bedste kræfter til at få jeres menigheder til at vokse i troen? Om I har fået et sogn betroet, eller jeres opgave ligger på en skole, et gymnasium eller et universitet, om I har ansvaret for sjælesorgen på det ene eller andet område, om I leder og er ansvarlige for mindre eller større grupper – navnlig ungdomsgrupper. – så forventer kirken altid af jer, at I ikke på nogen måde forsømmer en velorganiseret og velorienteret katekese. De diakoner og kateketuddannede lægfolk, som I måske er så heldige at have ved jeres side, er jeres naturlige medarbejdere.

Alle troende har ret til katekese, og alle sjælesørgere pligt til at drage omsorg herfor. Jeg beder de politisk ansvarlige om altid at respektere den kateketiske undervisnings frihed. Og jer, Jesu Kristi tjenere, beder jeg så indtrængende som muligt: Tillad ikke, at de troende ingen katekese modtager på grund af manglende interesse derfor, der måske skyldes ulykkelige fordomme. Man skal aldrig kunne sige: »Børnene tiggede om brød, og ingen gav dem«!¹¹⁵

Ordensfolk

65. Mange både mandlige og kvindelige ordenssamfund er blevet grundlagt med det formål at give børn og unge en kristen opdragelse, især de mest forladte. Gennem hele historien har mandlige og kvindelige ordensfolk været dybt engageret i kirkens kateketiske aktivitet og har udført et særligt tidssvarende og effektivt arbejde. I et øjeblik, hvor forbindelsen mellem ordensfolk og det kirkelige hyrdeembede forstærkes, og som følge heraf ordenssamfundenes og deres enkelte medlemmers aktive deltagelse i lokalkirkernes pastorale planer, formaner jeg af ganske hjerte jer, hvis religiøse indvielse gør jer endnu mere disponible for tjenesten i kirken, til at forberede jer så godt som muligt til den kateketiske opgave i overensstemmelse med jeres institutters forskellige kald og den opgave, der er blevet jer betroet. Tag dette anliggende med jer overalt. Gid kommuniteterne vil vie alt, hvad de besidder af evner og muligheder, til den særlige opgave, som katekesen er.

Kateketer blandt lægfolket

66. Jeg betragter det som min pligt at takke jer i hele kirkens navn: kateketerne i sogne, I lægfolk, mænd og endnu mange flere kvinder, der overalt i verden har viet jer til den religiøse opdragelse af mange generationer. Jeres arbejde, der ofte foregår stille og i det skjulte, men med brændende og storsindet be-

gejstring, er en fremragende form for lægspostolat. Af ganske særlig betydning er det for de børn og unge, der af forskellige grunde ikke får en passende religiøs opdragelse i hjemmet. Hvor mange af os har ikke af mennesker som jer modtaget den første katekismusundervisning og forberedelse til bodens sakramente, til den første hellige kommunion og til firmelsen? Bispesynodens 4. generalforsamling glemte jer ikke. Sammen med dem opmuntrer jeg jer til at fortsætte som medarbejdere i kirkens liv.

Men udtrykket »kateketer« gælder især kateketerne i missionslandene. Hvad enten de er født i familier, der allerede var kristne, eller en skønne dag omvendte sig til kristendommen og blev undervist af en missionær eller en anden kateket, har de nu i årevis viet deres liv til tjeneste for katekesen til børn og voksne i deres lande. Kirker, der i dag blomstrer, kunne ikke være opbygget uden deres hjælp. Jeg glæder mig over det store arbejde, som kongregationen for folkeslagenes evangelisering udfører for at give især sådanne kateketer mulighed for at få en endnu bedre uddannelse. Med taknemlighed mindes jeg også dem, som Herren allerede har kaldt til sig. Dem, som mine forgængere har ophøjet til alterets ære, beder jeg om forbøn. Af hele mit hjerte opmuntrer jeg alle, der står i dette arbejde. Jeg ønsker også, at endnu mange andre vil slutte sig til dem, så der bliver flere til dette arbejde, der er så vigtigt for missionen.

I sognet

67. Nu vil jeg tale om de konkrete rammer, hvori alle disse kateketer i almindelighed arbejder. Jeg vender hermed tilbage for at tage et sammenfattende overblik over alle katekesens »steder«, som der til dels allerede var tale om i kapitel VI: sogn, familie, skole, foreninger.

Selv om det er rigtigt, at katekese kan gives overalt, vil jeg dog i overensstemmelse med mange biskoppers ønske fremhæve, at sognemenigheden er den primære igangsætter og det fore-

trukne steder for katekesen. Det er ganske vist rigtigt, at i mange lande er der som følge af urbaniseringen blevet rokket ved sognets stilling. Mange har måske for hurtigt accepteret, at sognet må betragtes som gammeldags og er dømt til at skulle forsvinde til fordel for mindre grupper, der er mere velegnede og effektive. Om man synes om det eller ej, så er sognet dog stadig af den største betydning for de kristne, også de ikke-praktiserende. Realitetssans og klogskab kræver derfor, at man, hvor det er nødvendigt, giver sognet mere hensigtsmæssige strukturer og først og fremmest ny slagkraft ved at tiltrække stadig flere kvalificerede, ansvarsbevidste og offervillige medlemmer. Det gælder, forudsat, at der tages hensyn til de forskellige steder, hvor der gives katekese – i selve sognet, i familier, der åbner sig for børn og unge, i religionsundervisningen i offentlige og katolske skoler, i de apostolske bevægelser, der afholder kateketiske kurser, i de klubber, der er åbne for alle unge, i week-end'er med åndeligt indhold o. s. v. I denne mangfoldighed af kateketiske tilbud kommer det imidlertid først og fremmest an på, at det drejer sig om den ene og samme trosbekendelse, om det samme tilhørsforhold til kirken, om et socialt engagement, der leves i den samme evangeliets ånd: »...én Herre, én tro, én dåb, én Gud, alles Fader...«. ¹¹⁶ Derfor har ethvert større sogn og enhver sammenslutning af mindre sogne en alvorlig forpligtelse til at uddanne ansvarsbevidste medlemmer, der helt og holdent vier sig til at arbejde med undervisning i troen – præster, ordensfolk og lægfolk – til at stille de nødvendige hjælpemidler til en alsidig katekese til rådighed, til – alt efter mulighed og behov – at forøge antallet af steder, hvor der gives katekese, og indrette dem og desuden våge over kvaliteten af den religiøse uddannelse og de forskellige gruppers integrering i det kirkelige fællesskab.

Kort sagt: uden at ville monopolisere eller ensrette vedbliver sognet dog med at være det vigtigste sted for katekese. Det må genopdage sit kald til at være et venligt og gæstfrit hjem for

sognefamilien, hvor de døbte og firmede bliver sig bevidst, at de er Guds folk. Her brydes den sunde læres brød og det eukaristiske brød i rigt mål i en og samme gudstjeneste.¹¹⁷ Herfra udsendes de dag for dag til deres apostolske opgave i alle mulige centre for aktivitet i livet i verden.

I familien

68. Familiens kateketiske indsats har sin specielle karakter og er i en vis forstand uerstattelig. Den betones derfor med rette af kirken, især af Det andet Vatikankoncil.¹¹⁸ Denne opdragelse til tro, som forældrene må begynde på, endnu mens barnet er ganske lille,¹¹⁹ sker allerede derved, at familiens medlemmer gensidigt hjælper hinanden til at vokse i troen, takket være deres kristne livs vidnesbyrd, der ofte virker i det stille, men som fortsættes dag for dag i et liv, der leves i overensstemmelse med evangeliet. Katekesen gør større indtryk, hvis den kristne eller religiøse betydning af de forskellige familiebegivenheder forklares omhyggeligt. Det kan være modtagelsen af et sakramente, fejringen af de store liturgiske fester, et barns fødsel, en begravelse. Men der skal mere til. Kristne forældre må stræbe efter, inden for familiens rammer, at gentage den metodiske undervisning, som børnene har fået andetsteds. Den kendsgerning, at disse sandheder om troens og det kristne livs vigtigste spørgsmål således på ny kommer på tale i en af kærlighed og gensidig respekt præget atmosfære i familien, kan ofte præge børnene afgørende for hele livet. Forældrene drager selv fordel af det arbejde, som her kræves af dem, for i en sådan kateketisk samtale modtager og giver begge parter samtidig.

Familiekatekesen går forud for, ledsager og beriger derfor enhver anden form for katekese. Desuden er denne »huskirke«¹²⁰ det eneste sted, hvor børn og unge kan få en ægte trosundervisning, dér hvor en anti-religiøs lovgivning søger at hindre enhver form for trosundervisning, eller hvor udbredt vantro eller græn-

seløs sekularisering praktisk taget umuliggør en virkelig religiøs vækst. Kristne forældre kan derfor aldrig gøre nok for at forberede sig til den kateketiske opgave over for deres egne børn og udføre den med utrættelig iver. Alle de personer og institutioner, der ved personlige kontakter, ved møder af forskellig art og ved alle former for pædagogisk indsats hjælper forældrene, bør ligeledes opmuntres. De yder derved katekesen en uvurderlig hjælp.

I skolen

69. Udover familien og i forbindelse med den giver skolen gode muligheder for katekese. I de desværre færre og færre lande, hvor det er muligt at tilbyde trosundervisning inden for skolens undervisningsplan, må det være kirkens pligt at gennemføre denne så godt som muligt. Dette gælder naturligvis først og fremmest for de katolske skoler. De ville ikke længere fortjene dette navn, hvis de trods et nok så højt niveau for undervisningen i de profane fag forsømte den egentlige religiøse opdragelse eller gav den en forkert form. Man skal da heller ikke undskylde sig med, at den altid gives indirekte og integreret i den øvrige undervisning. Det særligt karakteristiske ved en katolsk skole, det væsentlige ved den og grunden til at katolske forældre bør foretrække den, ligger netop i kvaliteten af religionsundervisningen, der er integreret i hele opdragelsen af eleverne. Selv om katolske skoler og andre katolske læresteder skal respektere den enkeltes samvittighedsfrihed, d. v. s. undgå at lægge pres på samvittigheden udvendigt fra – det være sig af fysisk eller moralsk art – især hvad de unges religiøse praksis angår, er de dog alvorligt forpligtede til at tilbyde en religiøs uddannelse, der passer til elevernes ofte meget forskellige religiøse situation. De må også få dem til at forstå, at Guds kald til at tjene ham i ånd og sandhed i overensstemmelse med Guds bud og kirkens

anvisninger ikke på nogen måde tvinger mennesket, men alligevel forpligter i samvittigheden.

Jeg tænker også på de ikke-konfessionelle og de offentlige skoler. Her vil jeg gerne udtale et indtrængende ønske om, at alle katolske elever – i overensstemmelse med menneskets og familiens rettigheder og af respekt for enhver persons religiøse frihed – får mulighed for en fortsat religiøs udvikling ved hjælp af en i overensstemmelse med kirken givet religionsundervisning. Alt efter forholdene i de forskellige lande kan denne undervisning gives enten af skolen eller inden for skolens rammer, eller efter aftale med de offentlige myndigheder kan den tilbydes eleverne ved at skoleskemaet tager hensyn til, at den egentlige katekese foregår i sognet eller i et andet pastoralt center. Selv hvor der faktisk er objektive vanskeligheder, hvis eleverne f. eks. tilhører forskellige religioner, skulle det dog være muligt at udforme skoleskemaet således, at katolikkerne kan uddybe deres tro og religiøse erfaring med hjælp af kvalificerede lærere, enten de nu er præster eller lægfolk.

Naturligvis er der mange andre faktorer i livet end skolen, der har indflydelse på de unges mentalitet: fritiden, det sociale miljø, arbejdsverdenen. Men de, der er inde i et uddannelsesforløb, præges stærkt heraf; de møder de kulturelle og moralske værdier i skolens eller en anden undervisningsanstalts klima og konfronteres med mangfoldige ideer, som de modtager der. Derfor er det vigtigt, at katekesen i vid udstrækning tager hensyn til skolens indflydelse på eleverne, hvis katekesen skal kunne integrere de andre elementer fra elevens viden og opdragelse, så evangeliet når elevernes ånd og hjerte på det uddannelsesstrin, de er på, og således at deres kultur harmoniseres i troens lys. Derfor vil jeg opmuntre præster, ordensfolk og lægfolk, der vier deres kræfter til at hjælpe eleverne i deres tro. I denne sammenhæng vil jeg bekræfte, at det er min faste overbevisning, at det tjener enhver regering til ære, når den respekterer de unge katolikkers tro og søger at gøre det lettere for den tro at vokse, rodfæstes og

grundfæstes, så den frit kan bekendes og praktiseres – og dette ganske uafhængigt af det system, som denne regering bygger på eller den ideologi, den lader sig lede af.

I organisationerne

70. Til slut vil jeg gerne opmuntre de foreninger, bevægelser og grupper af troende, hvis formål det er at øve fromme gerninger, direkte apostolat, caritativt arbejde til hjælp for nødlidende eller simpelt hen repræsentere kristendommen i verdslige foretagender. De vil alle bedre nå deres mål og tjene kirken bedre, hvis de giver en alvorlig religiøs uddannelse af deres medlemmer en vigtig plads i deres interne organisation og deres udadvendte aktiviteter. I den forstand har enhver forening af troende inden for kirken per definition pligt til at opdrage til tro.

Dette gør det endnu mere klart, hvilken rolle man i dag giver lægfolk i katekesen, dog altid under den pastorale ledelse af deres biskop, hvad de forslag, synoden efterlod, flere gange understreger.

Uddannelsessteder

71. Vi må være Herren taknemlig for lægfolks bidrag, men det er samtidigt en udfordring til vort ansvar som hyrder. Sådanne lægkateketer må forberedes omhyggeligt til det, der ganske vist ikke er noget formelt embede, men dog en tjeneste, der har en meget stor betydning i kirken. Denne forberedelse kræver af os, at vi opretter specielle centre og institutter, som bestandigt må være genstand for biskoppernes opmærksomhed. Dette er en opgave, hvor et samarbejde på bispedømmeplan, mellem flere bispedømmer eller på nationalt plan vil være nyttigt. Her kan en økonomisk bedre stillet kirke også mest effektivt hjælpe sine fattigere søsterkirker materielt. Kan den ene kirke overhovedet hjælpe den anden bedre, end ved at bidrage til, at denne ved egne kræfter vokser som kirke?

Alle, der arbejder ihærdigt i evangeliets tjeneste, og som jeg her har villet opmuntre, vil jeg minde om en formaning, som min ærede forgænger pave Paul VI har fremsat: »Som evangeliets forkyndere . . . bør vi give dem et billede af modne troende, der på trods af alle konkrete spændinger og takket være den fælles oprigtige og uegennyttige søgen efter sandheden, er i stand til at finde sammen. Det er helt sikkert, at resultatet af evangeliseringen hænger sammen med det vidnesbyrd, kirken aflægger om enheden. Det er et stort ansvar, men også en trøst«. ¹²¹

AFSLUTNING

Helligånden, læreren i det indre

72. Ved afslutningen af denne apostolske skrivelse vender mit hjerte sig til ham, der er den indre drivkraft i alt kateketisk arbejde og i alle, der udfører dette arbejde – Faderens og Sønnens Ånd, Helligånden.

For at beskrive den opgave, som denne Ånd skulle have i kirken, benyttede Kristus de betydningsfulde ord: »Han skal lære jer alle ting og minde jer om alt, hvad jeg har sagt jer«. ¹²² Og desuden: »Når han, sandhedens Ånd, kommer, skal han vejlede jer til hele sandheden . . . og det, der kommer, skal han forkynde jer«. ¹²³

Ånden er altså lovet kirken og enhver kristen som en indre lærer, der i samvittighedens og i hjertets skjul får en til at forstå, hvad man har hørt, men endnu ikke kunne fatte. Augustin siger herom: »Fra nu af underviser Helligånden de troende efter enhver åndelige formåen. Han opflammer ens hjerte til et endnu højere ønske, jo mere man går fremad i den kærlighed, der får én til at elske, hvad man allerede kender, og til at ønske det, man endnu ikke kender«. ¹²⁴

Ånden er endvidere sendt for at gøre disciplene til Kristi vidner: »Han skal vidne om mig, men også I skal være vidner«. ¹²⁵

Men ikke nok hermed: For apostlen Paulus, der, hvad denne sag angår, sammenfatter en teologi, der findes skjult i hele Det nye Testamente, består ens »væren-kristen«, hele kristenlivet, i Guds børns nye liv, i et liv efter Ånden. ¹²⁶ Det er kun Ånden, der gør os i stand til at sige: »Abba, Far«. ¹²⁷ Kun i Ånden kan vi bekende: »Jesus er Herre«. ¹²⁸ Fra Helligånden kommer alle de forskellige nådegaver, der opbygger kirken, de kristnes fællesskab. ¹²⁹ I overensstemmelse hermed pålægger apostlen Paulus enhver Kristi discipel: »Lad jer opfylde af Ånden«. ¹³⁰ Augustin

udtrykker det meget klart: »Begge dele (vor tro og vore gode gerninger) er vore egne handlinger i kraft af vor viljes beslutning, og dog er begge dele gaver, der kommer fra troens og kærlighedens Ånd«. ¹³¹

Katekesen, der betyder vækst i troen og modning af det kristne liv til fuld modenhed, er altså Helligåndens gerning, en gerning, som han alene kan vække og nære i kirken.

Denne kendsgerning, der bygger på de ovenfor citerede tekster og mange andre steder i Det nye Testamente, overbeviser os om to ting:

Først og fremmest er det klart, at kirken, når den udfører sin kateketiske sendelse – og det samme gælder for enhver kristen, der i kirken og i kirkens navn gør en indsats derfor – altid må være sig det helt bevidst herved at handle som Helligåndens levende og føjelige værktøj. Det må være den grundlæggende holdning – både for den lærende kirke og for enhver kateket – bestandigt at påkalde Ånden, altid være inderligt forbundet med ham, stræbe efter altid at erkende hans sande indskydelser.

For det andet må dette dybe ønske om bedre og bedre at forstå Åndens virken og stadig åbne sig mere og mere for ham føre til en kateketisk opvågnen, for som min forgænger Paul VI sagde i sin apostolske skrivelse »*Evangelii Nuntiandi*«: »Vi oplever i kirken en tid, der på særlig måde er begunstiget af Ånden«. ¹³² Faktisk er denne »fornyelse i Ånden« først ægte og virkelig frugtbar for kirken, når den ikke så meget får ekstraordinære karismer – nådegaver – til at vokse frem, men derimod inspirerer så mange som muligt af de troende til i deres daglige liv beskedent, tålmodigt og udholdende stadig at lære Kristi mysterium bedre og bedre at kende og vidne om ham.

Jeg nedkalder Faderens og Sønnens Ånd over kirkens kateketiske arbejde og beder ham om at give katekesen ny kraft i kirken.

Maria, disciplenes mor og forbillede

73. Gid pinsefestens jomfru ved sin forbøn vil opnå dette for os. I sit helt specielle kald så hun sin søn Jesus gå frem »i visdom, vækst og yndest«. ¹³³ På hendes skød og under hele sit skjulte liv i Nazaret blev denne søn, der som Faderens enbårne Søn var »fuld af nåde og sandhed«, formet af hende i sin menneskelige viden om den hellige skrift, historien om Guds frelsesplan med sit folk og lærte at tilbede Faderen. ¹³⁴ Hun var også den første af hans disciple. Hun var tidsmæssigt den første, for allerede da hun genfandt ham i templet, fik hun af sin purunge søn en første belæring, som hun bevarede i sit hjerte. ¹³⁵ Hun var i særlig grad den første, fordi ingen som hun i den grad blev »oplært af Gud«. ¹³⁶ Augustin kalder hende »på engang mor og discipel«, og tilføjer, at det var vigtigere for hende at være discipel end mor. ¹³⁷ Det var ikke uden grund, at man i synodeaulaen kaldte Maria for en »levende katekismus«, »kateketernes mor og forbillede«.

Gid Helligånden ved sit nærvær på Marias forbøn vil skænke kirken en ny, aldrig tidligere eksisterende begejstring for det kateketiske arbejde, der er så vigtigt for den. Således vil kirken i denne nådens stund virksomt kunne opfylde sin uigenkaldelige og universale sendelse, som den har modtaget af sin Mester: »Gå hen og gør alle folkeslagene til mine disciple«. ¹³⁸

Med min apostolske velsignelse.

Givet i Rom ved St. Peter den 16. oktober 1979, i mit pontificats andet år.

Joannes Paulus P.P. II

NOTER

- 1 Sml. *Matt.* 28, 19–20.
- 2 Sml. *1. Joh.* 1, 1.
- 3 Sml. *Joh.* 20, 31.
- 4 Sml. AAS 63 (1971) 758–764.
- 5 Sml. nr. 44; sml. også nr. 45–48 og 54; AAS 68 (1976) 34–35; 35–38; 43.
- 6 Ifølge *Motu Propriet Apostolica Sollicitudo* af 15. september 1965 (AAS 57 (1965) 775–780) kan bispesynoden som bekendt træde sammen i form af en generalforsamling, som ekstraordinær eller som særsynode. I den her foreliggende apostolske skrivelse henviser udtrykkene »synode« eller »synodefædre« eller »synodeaula« altid, når ikke andet er angivet, til bispesynodens 4. generalforsamling, der fandt sted i Rom i oktober 1977 med temaet katekesen.
- 7 Sml. Bispesynoden *De catechesi hoc nostro tempore tradenda praesertim pueris atque iuvenibus, Ad Populum Dei Nuntius*, Vatikanet, 28.10.1977; sml. *L'Osservatore Romano*, 30. oktober 1977, s. 3–4.
- 8 Sml. AAS 69 (1977) 633.
- 9 Sml. *Joh.* 1, 14.
- 10 *Joh.* 14, 6.
- 11 *Ef.* 3, 9, 18–19.
- 12 Sml. *Joh.* 14, 6.
- 13 *Joh.* 7, 16. Dette er et foretrukket tema i det fjerde evangelium: sml. *Joh.* 3, 34; 8, 28; 12, 49–50; 14, 24; 17, 8, 14.
- 14 *1. Kor.* 11, 23: ordet »overleverer«, der her anvendes af Paulus, benyttes ofte i den apostolske skrivelse om Evangeliets Forkyndelse, *Evangelii Nuntiandi*, for at beskrive kirkens forkyndelse, f. eks. nr. 4, 15, 78, 79.
- 15 *Ap. G.* 1, 1.
- 16 *Matt.* 26, 55; sml. *Joh.* 18, 20.
- 17 *Mark.* 10, 1.
- 18 *Mark.* 1, 22; sml. også *Matt.* 5, 2; 11, 1; 13, 54; 22, 16; *Mark.* 2, 13; 4, 1; 6, 2; *Luk.* 5, 3, 17; *Joh.* 7, 14; 8, 2 o. a.
- 19 *Luk.* 23, 5.
- 20 Næsten 50 steder i de fire evangelier bliver denne titel tillagt Jesus. Den er taget fra hele den jødiske overlevering, men har her en ny betydning, som Jesus ofte søger at få frem i lyset.
- 21 Sml. bl. a. *Matt.* 8, 19; *Mark.* 4, 38; 9, 38; 10, 35; 13, 1; *Joh.* 11, 28.
- 22 *Matt.* 12, 38.
- 23 *Luk.* 10, 25; sml. *Matt.* 22, 16.
- 24 *Joh.* 13, 13–14; sml. også *Matt.* 10, 25; 26, 18 og par.
- 25 *Matt.* 23, 8. Ignatius af Antiokia benytter denne konstatering til at kommentere: »Vi har modtaget troen, og derfor vil vi også anerkendes som disciple af Jesus Kristus, vor eneste Mester« (*Brev til magnesierne*, IX, Funk 1, 239).
- 26 *Joh.* 3, 2.
- 27 Fremstillingen af Kristus, som læreren, som han forkynder sin lære, dukker op allerede i de romerske katakomber. Den anvendes me-

- get tit i den romersk-byzantinske kunsts mosaikker fra det 3. og 4. århundrede. Den udgør også et fremherskende kunstnerisk motiv i middelalderens store romanske og gotiske katedraler.
- 28 *Matt.* 28, 19.
 - 29 *Joh.* 15, 15.
 - 30 Sml. *Joh.* 15, 16.
 - 31 *Ap. G.* 2, 42.
 - 32 *Ap. G.* 4, 2.
 - 33 Sml. *Ap. G.* 4, 18; 5, 28.
 - 34 Sml. *Ap. G.* 4, 19.
 - 35 Sml. *Ap. G.* 1, 25.
 - 36 Sml. *Ap. G.* 6, 8 ff; sml. også Filip, der underviser den ætiopiske dronnings hofmand: *Ap. G.* 8, 26 ff.
 - 37 Sml. *Ap. G.* 15, 35.
 - 38 *Ap. G.* 8, 4.
 - 39 *Ap. G.* 28, 31.
 - 40 Sml. pave Johannes XXIII's rundskrivelse *Mater et Magistra* – Vort sociale Ansvar – AAS 53 (1961) 401: Kirken er »mor«, for gennem dåben føder hun den bestandigt nye børn og lader Guds familie vokse. Den er »lærer«, for den sørger for, at dens børn vokser i dåbens nåde. Den nærer deres *sensus fidei* – trossans – ved at undervise i troens sandheder.
 - 41 Sml. f. eks. Klemens af Roms brev til kirken i Korint, Didache, »Apostlens brev«. Irenæus af Lyons skrifter (*Demonstratio apostolicae praedicationis* og *Adversus haereses*), Tertullians skrift (*De baptismo*), Klemens af Alexandrias skrift (Pædagog), Cyprians (*Testimonia ad Qurinium*), Origenes' (*Contra Celsum*) o. s. v.
 - 42 Sml. 2. Tess, 3, 1.
 - 43 Det andet Vatikankoncil's erklæring om religionsfriheden *Dignitatis Humanae*, nr. 2: AAS 58 (1966) 930.
 - 44 Sml. Verdenserklæringen om menneskerettighederne, vedtaget af FN 10. december 1948; FN's internationale konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder, art 4; slutakten fra konferencen om sikkerhed og samarbejde i Europa, paragraf VII.
 - 45 Bispesynoden, *De catechesi hoc nostro tempore tradenda praesertim pueris atque iuvenibus, Ad Populum Dei Nuntius*, nr. 1 og 4; på omtalte sted, s. 3–4; 6–7; sml. »L'Osservatore Romano«, 30. oktober 1977 s. 3.
 - 46 *Sammesteds nr. 6*; på omtalte sted, 30. oktober 1977, s. 7–8.
 - 47 Kleruskongregationen: *Almindeligt kateketisk Direktorium*, nr. 17–35: AAS 64 (1972) 110–118.
 - 48 Sml. nr. 17–24: AAS 68 (1976) 17–22.
 - 49 Sml. Bispesynoden, *De catechesi hoc nostro tempore tradenda praesertim pueris atque iuvenibus, Ad Populum Dei Nuntius*, nr. 1: på omtalte sted, s. 3 f; sml. L'Osservatore Romano« nr. 30. oktober 1977, s. 3.
 - 50 Tale ved afslutningen af synoden 29. oktober 1977: AAS 69 (1977) 634.
 - 51 *Sammesteds.*

- 52 *Almindeligt kateketisk Direktorium*, nr. 40 og 46: AAS 64 (1972) 121 og 124-125.
- 53 Sml. dekret om præsternes tjeneste og liv, *Presbyterorum Ordinis* nr. 6: AAS 58 (1966) 999.
- 54 Sml. *Ordo initiationis christianae adultorum*.
- 55 Sml. *Ef. 4*, 13.
- 56 Sml. *1. Pet. 3*, 15.
- 57 Sml. Den dogmatiske konstitution om Guds åbenbaring *Dei Verbum*, nr. 10 og 24: AAS 58 (1966) 822 og 828-829; sml. også Kle-ruskongregationen: *Almindeligt kateketisk Direktorium*, nr. 45: AAS 64 (1972) 124, hvor den grundlæggende og den supplerende katekese er godt fremstillet.
- 58 Sml. *Ordo initiationis christianae adultorum*, nr. 25-26; 183-187.
- 59 Sml. AAS 60 (1968) 436-445. Ved siden af læreembedets store trosbekendelser findes der som bekendt også trosbekendelser, der er udtryk for folkefromheden, sådan som den har fæstet rod i visse landes overleverede kristne kultur; sml. hvad jeg sagde til de unge i Gniezno 3. juni 1979 om sang-budskabet fra Bogurodzica: »Det er ikke kun en sang, det er samtidig en trosbekendelse, et symbol på det polske credo og den polske katekismus, ja, endda et dokument om kristen opdragelse. De vigtigste trossandheder og de moralske grundprincipper indeholdes i det. Det er ikke kun et litterært værk, det er et livsdokument. Man har endda kaldt det for en »polsk katekismus«: Sml. AAS 71 (1979) 754.
- 60 Nr. 25 AAS 68 (1976) 23.
- 60 *Sammesteds* nr. 26-39: på omtalte sted, s. 23-25; det »kristne budskabs væsentligste elementer« er endnu mere systematisk fremstillet i *Almindeligt kateketisk Direktorium nr. 47-69* (AAS 64 (1972) 125-141); her finder man også normen for det væsentlige belærende indhold af katekesen.
- 62 Man kan her også nævne det pågældende kapitel i *Almindeligt kateketisk Direktorium*, nr. 37-46: på omtalte sted, s. 120-125.
- 63 *Rom. 1*, 19.
- 64 *Ap. G. 17*, 23.
- 65 Sml. *Ef. 3*, 3.
- 66 Sml. *Ef. 2*, 18.
- 67 Sml. *Ap. G. 20*, 28.
- 68 Det andet Vatikankoncil's pastorale konstitution om kirken i verden af i dag *Gaudium et Spes*, nr. 39: AAS 58 (1966) 1056-1057.
- 69 *Rom. 6*, 4.
- 70 *2. Kor. 5*, 17.
- 71 Sml. *sammesteds*.
- 72 *Rom. 6*, 23.
- 73 Sml. Paul VI, apostolsk skrivelse Evangeliets Forkyndelse *Evangelii Nuntiandi*, nr. 30-38: AAS 68 (1976) 25-30.
- 74 Sml. *Catechismo maggiore*, V. del. kap. 6 nr. 965-966.
- 75 Sml. *Fil. 2*, 17.
- 76 *Rom. 10*, 8.
- 77 *Fil. 3*, 8.
- 78 Sml. *Ef. 4*, 20-21.
- 79 Sml. *2. Tess. 2*, 7.

- 80 *Joh. 6, 69*; sml. *Ap. G. 5, 20*; *7, 38*.
- 81 *Ap. G. 2, 28* med citatet fra *Salme 16, 11*.
- 82 Sml. hele dekretet om den katolske kirke og de kristnes enhed *Unitatis Redintegratio*: AAS 57 (1965) 90–112.
- 83 Sml. *sammesteds*, nr. 5: på omtalte sted, s. 96; sml. også Det andet Vatikankoncil dekret om kirkens missionsvirksomhed *Ad Gentes*, nr. 15: AAS 58 (1966) 963–965; Kleruskongregationen: *Almindeligt kateketisk Direktorium*, nr. 27: AAS 64 (1972) 115.
- 84 Sml. Det andet Vatikankoncil dekret om den katolske kirke og de kristnes enhed *Unitatis Redintegratio*, nr. 3 og 4: AAS 57 (1965) 92–96.
- 85 Sml. *sammesteds*, nr. 3: på omtalte sted, s. 93.
- 86 Sml. *sammesteds*; sml. også den dogmatiske konstitution om kirken *Lumen Gentium*, nr. 15: AAS 57 (1965) 19.
- 87 *Luk. 12, 32*.
- 88 Sml. f. eks. Det andet Vatikankoncil pastorale konstitution om kirken i verden af i dag *Gaudium et Spes*: AAS 58 (1966) 1025–1120; Paul VI., rundskrivelse om folkenes fremskridt *Populorum Progressio*: AAS 59 (1967) 257–299; Apostolsk brev om aktuelle samfundsproblemer *Octogesima Adveniens*: AAS 63 (1971) 401–441; apostolsk skrivelse om evangeliets forkyndelse *Evangelii Nuntiandi*: AAS 68 (1976) 5–76.
- 89 *Matt. 1, 16*.
- 90 Sml. Det andet Vatikankoncil dekret om biskoppernes hyrdehverv i kirken *Christus Dominus*, nr. 14: AAS 58 (1966) 679; dekret om kirkens missionsvirksomhed *Ad Gentes*, nr. 14: AAS 58 (1966) 962–963; Kleruskongregationens *Almindeligt kateketisk Direktorium*, nr. 20: AAS 64 (1972) 112; sml. også *Ordo initiationis christianae adultorum*.
- 91 Sml. nr. 58: AAS 68 (1976) 46–49.
- 92 Sml. Bispesynoden, *De catechesi hoc nostro tempore tradenda praesertim pueris atque iuuenibus*, *Ad Populum Dei Nuntius*, nr. 7–10: på omtalte sted, s. 9–12; sml. »L'Osservatore Romano«, 30. oktober 1977, s. 3.
- 93 Sml. Kleruskongregationen, *Almindeligt kateketisk Direktorium*, nr. 119–121; 134: AAS 64 (1972) 166–167; 172.
- 94 Sml. AAS 71 (1979) 607.
- 95 Sml. *Rom. 16, 25*; *Ef. 3, 5*.
- 96 Sml. *1. Kor. 1, 17*.
- 97 Sml. *2. Tim. 1, 14*.
- 98 Sml. *Joh. 1, 16*; *Ef. 1, 10*.
- 99 Sml. rundskrivelse Menneskestes Forløser *Redemptor Hominis*, nr. 15–16: AAS 71 (1979) 286–295.
- 100 Sml. *Matt. 5, 13–16*.
- 101 Sml. Paul VI, rundskrivelsen *Ecclesiam Suam*, III del: AAS 56 (1964) 637–659.
- 102 Sml. *Hebr. 11, 27*.
- 103 *1. Kor. 13, 12*.
- 104 Sml. *1. Tim. 6, 16*.
- 105 *Hebr. 11, 1*.
- 106 Sml. *Mat. 2, 1 ff.*

- 107 Blaise Pascal, *Le mystère de Jésus: Pensées*, nr. 553.
- 108 Paul VI, trosbekendelse, *Sollemnis Professio Fidei*, nr. 4 AAS 60 (1968) 434.
- 109 Paul VI, Apostolsk skrivelse *Quinque iam Anni*: AAS 63 (1971) 99.
- 110 Sml. 1. *Tim.* 1, 3 ff; 4, 1 ff; 2. *Tim.* 2, 14 ff; 4, 1-5; *Tit.* 1, 10-12; sml. også den apostolske skrivelse Evangeliets Forkyndelse *Evangelii Nuntiandi*, nr. 78: AAS 68 (1976) 70.
- 111 Rundskrivelse Menneskets forløser *Redemptor Hominis* nr. 10: AAS 71 (1979) 274.
- 112 De *catechizandis rudibus*: PL 40, 310-347.
- 113 Sml. Dekret om biskoppernes hyrdehverv i kirken *Christus Dominus*, nr. 14: AAS 58 (1966) 679.
- 114 Dekret om præsternes liv og tjeneste *Presbyterorum Ordinis*, nr. 6: AAS 58 (1966) 999.
- 115 *Klagesange* 4, 4.
- 116 *Ef.* 4, 5-6.
- 117 Sml. Det andet Vatikankoncilts konstitution om gudstjenestens fornyelse *Sacrosanctum Concilium*, nr. 35, 52: AAS 56 (1964) 109, 114; sml. også *Institutio generalis Missalis Romani*, promulgeret ved rituskongregationens dekret af 6. april 1969, nr. 33, og det, der er sagt hertil i kapitel VI om prædikenen.
- 118 Lige siden højmiddelalderen har provincialkoncilerne holdt fast ved forældrenes ansvar for trosopdragelsen: sml. VI Koncil i Arles (813), can. 19; Koncilet i Mainz (813) can. 45, 47; VI Koncil i Paris (829), Bog I, Kap. 7: Mansi, *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, XIV, 62, 74, 542. Blandt de yngre af læreembedets dokumenter bør nævnes Pius XI's rundskrivelse af 31. december 1929, *Divini illius Magistri*: AAS 22 (1930) 49-86; desuden mange taler og budskaber fra Pius XII, især også Det andet Vatikankoncilts tekster: Den dogmatiske konstitution om kirken *Lumen Gentium* nr. 11, 35: AAS 57 (1965) 15, 40; Dekretet om lægfolkets apostolat *Apostolicam Actuositatem*, nr. 11, 30: AAS 58 (1966) 847, 860; den pastorale konstitution om kirken i verden af idag *Gaudium et Spes*, nr. 52: AAS 58 (1966) 1073; især erklæringen om den kristne opdragelse *Gravissimum Educationis* nr. 3: AAS 58 (1966) 731.
- 119 Sml. Det andet Vatikankoncilts erklæring om den kristne opdragelse *Gravissimum Educationis*, nr. 3: AAS 58 (1966) 731.
- 120 Det andet Vatikankoncilts dogmatiske konstitution om kirken *Lumen Gentium*, nr. 11: AAS 57 (1965) 16; sml. dekretet om lægfolkets apostolat *Apostolicam Actuositatem*, nr. 11: AAS 58 (1966) 848.
- 121 Apostolsk skrivelse Evangeliets Forkyndelse *Evangelii Nuntiandi*, nr. 77: AAS 67 (1976) 69.
- 122 *Joh.* 14, 26.
- 123 *Joh.* 16, 13.
- 124 I *Ioannis Evangelium Tractatus*, 97, 1: PL 35, 1877.
- 125 *Joh.* 15, 26-27.
- 126 Sml. *Rom.* 8, 14-17; *Gal.* 4, 6.
- 127 *Rom.* 8, 15.
- 128 1. *Kor.* 12, 3.
- 129 Sml. 1. *Kor.* 12, 4-11.

- 130 *Ef.* 5, 18.
131 *Retractionum liber* 1, 23, 2: *PL* 32, 621.
132 Nr. 75: *AAS* 68 (1976) 66.
133 *Sml. Luk.* 2, 52.
134 *Sml. Joh.* 1, 14; *Hebr.* 10, 5; *S. Th. IIIa. Q* 12, a. 2; a. 3, ad 3.
135 *Sml. Luk.* 2, 51.
136 *Sml. Joh.* 6, 45.
137 *Sml. Sermo* 25, 7: *PL* 46, 937–938.
138 *Matt.* 28, 19.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	5
I Kristus er vor eneste lærer	8
II En erfaring så gammel som kirken	12
III Katekesen inden for kirkens pastorale og missionerende virksomhed	19
IV Kilden til det glade budskab	27
V Alle har brug for katekese	36
VI Om nogle af katekesens metoder og midler	44
VII Hvordan skal man give katekese?	49
VIII Troens glæde i en vanskelig verden	54
IX Opgaven angår os alle	60
Afslutning	70
Noter	73